

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRK KIZILAY AFET PERSONELLERİNİN AFET BİLİNCİ VE AFETE
HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS

Şeyma Nur VARAN

ARALIK – 2024
GÜMÜŞHANE

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRK KIZILAY AFET PERSONELLERİNİN AFET BİLİNCİ VE AFETE
HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

**A STUDY ON THE DETERMINATION OF DISASTER AWARENESS AND
PREPARADNESS LEVELS OF THE DISASTER PERSONNEL OF TURKISH
RED CRESCENT**

YÜKSEK LİSANS

Şeyma Nur VARAN

**ARALIK – 2024
GÜMÜŞHANE**

T.C.

**GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRK KIZILAY AFET PERSONELLERİNİN AFET BİLİNCİ VE AFETE
HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA**

**A STUDY ON THE DETERMINATION OF DISASTER AWARENESS AND
PREPARADNESS LEVELS OF THE DISASTER PERSONNEL OF TURKISH
RED CRESCENT**

YÜKSEK LİSANS

Şeyma Nur VARAN

Danışman: Prof. Dr. Serkan ÖZTÜRK

ARALIK – 2024

GÜMÜŞHANE

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlamış olduğum “**Türk Kızılay Afet Personellerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

24/12/2024

.....
Şeyma Nur VARAN

TEŞEKKÜR

Öncelikle bu tez çalışmasının her aşamasında desteklerini esirgemeyen ve bilgi birikimiyle bana rehberlik eden değerli danışmanım Prof. Dr. Serkan ÖZTÜRK'e en içten teşekkürlerimi sunarım. Kendisinin yönlendirmeleri, akademik bakış açımı geliştirmemde ve çalışmamın sağlam temeller üzerinde ilerlemesinde büyük katkı sağlamıştır. Akademik anlamda çalışmamda yardımını esirgemeyen Prof. Dr. Saime ŞAHİNÖZ'e teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmam sırasında bana destek olan, özveriyle zaman ayırarak bilgi ve deneyimlerini paylaşan Türk Kızılay çalışanlarına ve Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü personeline teşekkür ederim. Bu çalışma, onların değerli katkıları sayesinde daha anlamlı bir hale gelmiştir. Buna ek olarak, eğitim sürecim boyunca maddi ve manevi katkılarını her zaman yanımda hissettiğim eşim Abdulsamet VARAN'a ve aileme minnettarım. Onların sonsuz sabrı ve desteği olmadan bu noktaya ulaşmam mümkün olmazdı.

Son olarak, tüm arkadaşlarıma ve bana katkıda bulunan herkese teşekkürlerimi sunar, bu çalışmanın afet bilinci ve hazırlık konularında daha dirençli toplumlar inşa etme çabalarına katkı sağlamasını dilerim.

Şeyma Nur VARAN
GÜMÜŞHANE – 2024

ÖZET

Türkiye'nin afetlerle sıkça karşılaşan bir ülke olması ve Türk Kızılay'ın afet yönetimindeki kritik rolü, kurumun afet bilinci ve hazırlık düzeyinin artırılmasını hayati hale getirmektedir. Toplumun afetlere karşı dirençli olması, Kızılay gibi öncü kuruluşların afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinde yüksek kapasiteye sahip olmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda, bu araştırma Türk Kızılay Afet Yönetimi personelinin afet bilinci ve afete hazırlık düzeylerini belirlemeyi ve bu düzeylerin demografik faktörlerle olan ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma kapsamında, afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin değerlendirilmesi için HASPAHA ölçeği kullanılmış ve katılımcıların yaş, cinsiyet, hizmet süresi ve görev pozisyonu gibi demografik özellikleri dikkate alınarak sonuçlar analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin yaş, cinsiyet ve hizmet süresi gibi faktörlerden anlamlı bir şekilde etkilendiğini göstermektedir. Özellikle ileri yaş ve uzun hizmet süresine sahip personelin afet bilinci puanlarının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, erkek personelin afet bilinci ve yarar algısının kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu çalışmanın sonucu afet bilinci ve hazırlık düzeyinin geliştirilmesine yönelik eğitim programlarının demografik faktörler göz önünde bulundurularak yeniden yapılandırılmasının gerekli olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışma, genç ve kısa hizmet süresi olan çalışanlar için daha fazla saha eğitimi ve uygulamalı öğrenme fırsatlarının sunulmasını önermektedir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak amacıyla kadın personel için özel farkındalık kampanyaları ve eğitim programları düzenlenmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu önerilerin uygulanması, Türk Kızılay personelinin afetlere daha hazırlıklı hale gelmesine katkı sunarak, toplumun genel afet dirençliliğini artırmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet, Afet bilinci, Afet yönetimi ve iklim değişikliği genel müdürlüğü, Afet yönetimi, Afet hazırlık, Türk kıızılay.

SUMMARY

The fact that Türkiye is a disaster-prone country and the critical role of the Turkish Red Crescent in disaster management makes it vital to increase the level of disaster awareness and preparedness of the organisation. The resilience of the society against disasters requires leading organisations such as the Turkish Red Crescent to have high capacity in disaster preparedness and response processes. In this sense, this study aims to determine the disaster awareness and disaster preparedness levels of Turkish Red Crescent Disaster Management personnel and to examine the relationship between these levels and demographic factors. Within the scope of the study, HASPAHA scale was used to assess the levels of disaster awareness and preparedness and the results were analysed considering the demographic characteristics of the participants such as age, gender, length of service and position. The findings show that disaster awareness and preparedness levels are significantly affected by factors such as age, gender and length of service. In particular, it was determined that the disaster awareness scores of the personnel with advanced age and long service period were higher. In addition, disaster awareness and benefit perception of male personnel were found to be higher than female personnel. The result of this study points out that it is necessary to restructure training programs aimed at improving disaster awareness and preparedness levels, taking into account demographic factors. The study recommends providing more field training and hands-on learning opportunities for young and short-service staff. It also highlights the need for specific awareness campaigns and training programmes for female staff to ensure gender equality. Implementation of these recommendations will contribute to making TRCS staff more prepared for disasters and increase the overall disaster resilience of the society.

Keywords: Disaster, Disaster awareness, General directorate of disaster management and climate change, Disaster management, Disaster preparedness, Turkish red crescent.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET	VI
SUMMARY	VII
TABLOLAR DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
EKLER DİZİNİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XIII
1.GİRİŞ	1
2.TEMEL KAVRAMLAR.....	4
2.1.Afet	4
2.2.Afet Türleri.....	5
2.2.1.Doğa Kaynaklı Afetler	5
2.2.2.İnsan Kaynaklı Afetler	13
2.3.Afet ile İlişkili Diğer Kavramlar	17
2.3.1.Olay	17
2.3.2.Acil Durum	17
2.3.3.Kriz	17
2.3.4.Tehlike	18
2.3.5.Risk	18
2.3.6.Dirençlilik	18
2.3.7.İnsani Yardım.....	19
2.4.Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi ve Evreleri.....	19
2.4.1.Risk ve Zarar Azaltma	21
2.4.2.Hazırlık.....	21
2.4.3.Müdahale.....	22
2.4.4.İyileştirme	23
3. TÜRK KIZILAY	24
3.1.Türk Kızılay Tarihçesi	24
3.2.Türk Kızılay Temel İlkeleri	25
3.3.Türk Kızılay Organizasyon Yapılanması.....	26

3.4.Türk Kızılay'ın Türkiye Afet Müdahale Planı'ndaki Görevi	26
3.5.Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü	27
3.5.1.Afet Hazırlık Direktörlüğü.....	31
3.5.2.Afet Müdahale Direktörlüğü.....	32
3.5.3.Afet İyileştirme Direktörlüğü.....	32
4.GEREÇ VE YÖNTEM	33
4.1.Araştırmanın Amacı	33
4.2.Araştırmanın Önemi.....	33
4.3.Araştırmanın Kapsamı	33
4.4.Araştırmanın Sınırlılıkları	34
4.5.Veriler Toplama Araçları ve Yöntemi.....	34
4.6.Araştırmanın Etik Yönü	34
4.7.Verilerin Analizi	34
5. BULGULAR VE YORUMLAR	36
6. TARTIŞMA.....	45
7. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	48
KAYNAKÇA.....	50
EKLER.....	57
ETİK KURUL KARARI	60
ÖZGEÇMİŞ	63

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. EM-DAT* verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan depremler (EM-DAT, 2025).	7
Tablo 2. EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan sel ve taşkınlar	9
Tablo 3. EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan heyelanlar	10
Tablo 4. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan trafik kazaları	14
Tablo 5. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan endüstriyel kazalar	16
Tablo 6. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan yangınlar	17
Tablo 7. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları	35
Tablo 8. Katılımcıların demografik özellikleri	36
Tablo 9. Ölçeğe ilişkin ortalama dağılımı	37
Tablo 10. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyete göre dağılımı	37
Tablo 11. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının medeni duruma göre dağılımı	38
Tablo 12. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının yaşa göre dağılımı	38
Tablo 13. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının eğitim durumuna göre dağılımı	39
Tablo 14. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının hizmet süresine göre dağılımı	40
Tablo 15. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının kurumdaki pozisyona göre dağılımı	41
Tablo 16. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının çalıştığı bölgeye göre dağılımı	43
Tablo 17. Ölçekler ve boyutlarının korelasyon analizi sonuçları	44

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD, 2018).....	6
Şekil 2. Türkiye sel su baskınları afet haritası (Saygılı, 2014).	8
Şekil 3. Türkiye heyelan afet haritası (Saygılı, 2014).....	10
Şekil 4. Türkiye Çığ Afet Haritası (Saygılı, 2014).	12
Şekil 5. Afet Yönetimi Döngüsü (Kahraman vd., 2021)	21
Şekil 6. 2024 Afet Operasyon Merkezi Yapılanması (Türk Kızılay, 2023)	29
Şekil 7. Bölge Afet Yönetim Müdürlükleri ve Afet Müdahale Merkezleri (Türk Kızılay, 2020)	30

EKLER DİZİNİ

Ek. 1 Çalışmada Kullanılan Anket Formu	57
Ek. 2 Çalışmanın Yapıldığı Kurumdan Alınan İzin.....	59

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı
AFOM	: Afet Operasyon Merkezi
BAYM	: Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü
BM	: Birleşmiş Milletler
CRED	: Afetlerin Epidemiyolojisi ve Araştırma Merkezi
EM-DAT	: Uluslararası Afet Veritabanı
FEMA	: Amerika Birleşik Devletleri Federal Acil Durum Yönetim Ajansı
IFRC	: Uluslararası Kırmızı Kızılhaç Federasyonu
KBRN	: Kimyasal, Biyolojik, Radyasyon ve Nükleer
OCHA	: Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Ofisi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TAMP	: Türkiye Afet Müdahale Planı

1. GİRİŞ

Afetler, toplumların fiziksel ve sosyo-ekonomik yapısını önemli derecede etkileyen doğal veya insan kaynaklı olayların etkileriyle ilişkilidir ve bu etkileri en aza indirmek için etkin bir afet yönetim sistemi oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Türkiye başta olmak üzere Dünya'nın farklı bölgelerinde gerçekleşen depremler, seller ve diğer afetler, önemli can ve mal kayıplarına neden olmakta, ekonomik dengeyi bozmakta ve toplumların yaşamlarını kesintiye uğratmaktadır (AFAD, 2024). Türkiye, yüksek deprem riski taşıyan bir coğrafyada yer almakla birlikte, sahip olduğu jeolojik yapı ve iklim koşulları nedeniyle de heyelan, sel ve yangın gibi afet türlerine de sıklıkla maruz kalmaktadır (Kadioğlu ve Özdamar, 2008). Bu durum, ülkede afet yönetimi alanında sürdürülebilir ve etkili politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir.

5902 sayılı Kanun ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuş ve Türkiye'de "Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi" hayata geçirilmiştir. "Kriz Yönetimi" uygulamasından "Risk Yönetimi" uygulamasına geçiş yapılan bu sistem, afet öncesi hazırlık, risk azaltma, planlama, bilinçlendirme, eğitim, erken uyarı ve haberleşme faaliyetlerini kapsar. Amaç, afetlerin neden olduğu olumsuz etkileri en aza indirmektir. 2018'de yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri ile güncellenen Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) ve ilgili mevzuat, 2022'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Güncellemeler, mevcut bilgi birikimi, teknolojik gelişmeler ve yeni afet deneyimlerini içerecek şekilde yapılmıştır. TAMP'ın başarısı, paydaşların iş birliği ve belirlenen hedeflerin planlı bir şekilde hayata geçirilmesine bağlıdır (AFAD, 2022a). TAMP'ta ulusal düzeyde 25, yerel düzeyde 23 afet grubu yer almakta olup Türk Kızılay bu çalışma grupları arasında Afet Beslenme Grubu'nun ana çözüm ortağıdır.

Bu çerçevede, TAMP çerçevesinde Türk Kızılay'ının görev ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- Ana çözüm ortağı olarak Afet Beslenme Grubu'nda, afet bölgesindeki afetzedelerin beslenme hizmetlerinin koordinasyonundan sorumludur.
- Destek çözüm ortağı olarak ise Afet Barınma Grubu, Ayni Bağış Depo Yönetimi ve Dağıtım Grubu, Afet Psikososyal Destek Grubu, Afet Nakliye Grubu, Uluslararası Destek ve İşbirliği Grubu, Ulusal ve Uluslararası Nakdi Bağış Grubu, Afet Sağlık Grubu ve Afet İletişim Gruplarının bulunduğu toplam 9 çalışma grubunda görev almaktadır (AFAD, 2022a). Türkiye Afet Müdahale Planı'ndaki çalışma grupları, sorumlu oldukları iş ve görevleri, afetin ilk anından itibaren mevcut şartlar çerçevesinde

hayata geçirmekle yükümlüdür (Kesgin ve Eser, 2023). Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) çalışma gruplarında Sivil Toplum Kuruluşlarına(STK) da yer verilmiştir (Ersoy Yılmaz, 2018; AFAD, 2022a). Afetlerin ardından oluşabilecek ihtiyaçların karşılanması için akredite STK'ların imkânları doğrultusunda katkı sunmaları öngörülmektedir (AFAD, 2022a). Türk Kızılay, Afet Operasyon Merkezi (AFOM), Bölge Afet Yönetim Müdürlükleri ve diğer ilgili birimleri ile afet yönetimi alanında hem ulusal hem de uluslararası düzeyde gerçekleştirdiği insani yardım, hızlı müdahale ve iyileştirme çalışmalarıyla dünyada örnek teşkil eden bir kurum olmakla beraber Kızılhaç ve Kızılay kurumları arasında afetlere müdahalede birincidir (IFRC, 2024). Kurum, sahip olduğu lojistik altyapı, geniş gönüllü ağı ve etkin koordinasyon kapasitesi sayesinde, afet öncesi hazırlık süreçlerinden afet sonrası iyileştirme çalışmalarına kadar bütüncül bir yaklaşım sergilemektedir. Bu başarının temel taşlarından biri de Türk Kızılay'ın donanımlı ve alanında uzman afet personelidir. Afet personeli, gerek kriz anlarında hızlı ve etkili müdahale kabiliyetiyle gerekse afet sonrası iyileştirme sürecindeki profesyonel yaklaşımlarıyla ön plana çıkmaktadır. Eğitimli ve tecrübeli bu ekipler, afet yönetimi süreçlerinin her aşamasında aktif rol almakta; kriz durumlarında soğukkanlılıkla hareket ederek insan hayatını koruma ve toplumsal dayanıklılığı artırma hedefiyle çalışmaktadır (Türk Kızılay, 2021).

Toplumun afetlerle başa çıkabilme kapasitesini artırmanın bir yolu, afet bilinci ve hazırlık seviyesini artırmaya yönelik çalışmalardır. Afet bilinci çalışmalarının önemi, afet durumlarında bireylerin nasıl davranacağını, alınan önlemlerin etkinliğini ve toplumun afetlere hazır olup olmadığını anlamada büyük katkı sağlamaktadır. Afetlere hazırlıklı olan bireyler, afet öncesinde doğru önlemleri alarak ve afet sırasında soğukkanlı ve doğru adımlar atarak can ve mal kayıplarını azaltma potansiyeline sahiptir (Coppola, 2015). Afet bilinci ve hazırlık düzeyi açısından, afet yönetimi personelinin bilgi düzeylerinin ve müdahale becerilerinin güncel tutulması kritik bir öneme sahiptir. Afet yönetiminde görev alan bireylerin, özellikle afet sonrasında etkin müdahale edebilmesi için sürekli eğitim almaları ve pratik tecrübelerle donatılmaları gerekmektedir (Varol ve Kaya, 2018). Bu bağlamda, afet bilinci çalışmalarının temel hedefi, sadece bireylerin farkındalığını artırmak değil, aynı zamanda toplum genelinde afet direncini yükseltmektir. Bu çalışma, Türk Kızılay Afet Yönetimi personelinin afet bilinci ve hazırlık düzeylerini belirlemek ve bu düzeylerin demografik faktörlerle ilişkisini incelemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmanın sonuçları, afet yönetiminde görevli personelin afet bilinci ve hazırlık düzeyine yönelik mevcut durumun anlaşılmasına katkı sağlayacak ve Türk Kızılay'ın eğitim programlarının geliştirilmesi

için rehber niteliğinde olacaktır. Ayrıca, elde edilen bulgular doğrultusunda, afet bilincini artırmaya yönelik öneriler sunulacak ve bu önerilerin, afetlere karşı daha dirençli bir toplumun oluşumuna katkıda bulunması hedeflenmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarının sadece Türk Kızılayı için değil, benzer alanda çalışan tüm kurum ve kuruluşlar için de yol gösterici olması beklenmektedir.

2. TEMEL KAVRAMLAR

2.1. Afet

Toplumda doğrudan ya da dolaylı olarak can, fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara sebebiyet veren, olağan yaşamı aksatan ve ani olarak ortaya çıkan ekolojik olaylar olarak tanımlanır (Varol ve Kaya, 2018; Tercan, 2018). Olağan yaşamı ve insan eylemlerini kesintiye uğratarak toplumu etkileyen ve toplumun yerel kapasitelerini yetersiz olduğu doğa ve insan kökenli olayların sonucudur. Afetler üç kategoride toplanır; insan kökenli, doğa kökenli ve teknolojik kökenli afetler şeklindedir (Kadioğlu ve Özdamar, 2008; AFAD, 2024).

Afetler etkiledikleri alanın doğasında, kültürel ve tarihi miraslarında, kişilerin yerleşim bölgelerinde büyük tahribatlar oluşturabilmektedir. Afetlerin etkileri ve büyüklüklerini etkileyen birçok faktör vardır. Örneğin, olayın insanların kalabalık olarak yer aldığı yerleşme alanlarına uzaklığı, eğitim eksikliği, yoksulluk ve az gelişmişlik, şuursuzluk ve bilgisizlik, nüfus yoğunluğunun yükselmesi, denetimsiz ve yasadışı yapılar, çevre ve doğaya verilen tahribat, evvelden alınmış olab önleyici ve koruyucu faaliyetlerin ulaşabildiği düzeydir (Yıldız, 2017).

CRED (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters - Afetler Epidemiyolojisi Üstüne Araştırma Merkezi) veri tabanındaki bilgilere göre, bir olayın afet olarak nitelendirilebilmesi için belirli kriterlerden en az birinin sağlanması gerekmektedir. Bu ölçütler, 10 ya da daha çok bireylerin hayatını yitirmesi, 100 veya üzeri kişinin olaydan etkilenmiş olması, yaralanması ve evini kaybetmesi, Devletin olağanüstü durum ilan etmesi, Devletin uluslararası yardım talebinde bulunması durumudur (CRED, 2021). Afetin büyüklüğünü belirleyen faktörler arasında fiziksel büyüklük, yerleşim alanlarına yakınlık, bölgenin gelişmişlik düzeyi, teknik ve sosyal altyapı, doğa tahribatı, toplumun afet bilinci düzeyi ve koruyucu önlemlerin yeterliliği yer alır. Bu unsurlar, afetin etkilerinin boyutlarını ve toplum üzerindeki yıkıcılığını doğrudan etkiler. Türkiye, jeopolitik konumu, coğrafi yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle her türlü afet ve acil durumla karşı karşıya kalma riski taşımaktadır. Bu durum, afet yönetimi ve hazırlık süreçlerinde sürekli bir teyakkuz içinde olunmasını gerektirmektedir (Sağsöz, 2017).

2.2. Afet Türleri

Afetlerin Epidemiyolojisi ve Araştırma Merkezi (CRED)'ne göre çeşitli afet türleri için ortak bir sınıflandırma ve terminoloji oluşturulması amacıyla ana veritabanlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Belek, 2024; CRED, 2021). Afet kategorisine göre yeni sınıflandırma iki grupta ele alınır; Doğa kaynaklı afetler ve teknoloji kaynaklı afetler. Doğa kaynaklı afetler: Meteorolojik, Biyolojik, Klimatolojik, Jeofizik, Hidrolojik ve Ekstra Karasal. Afetler, oluş hızına, kaynağına ve büyüklüklerine göre farklı şekillerde sınıflandırılabilir (AFAD, 2025b). Bu sınıflandırmalar, ülkeler, bölgeler ve uzmanların çalışma alanlarına göre değişiklik gösterebilir ve çeşitli bakış açılarına dayalıdır (Sağsöz, 2017).

2.2.1. Doğa Kaynaklı Afetler

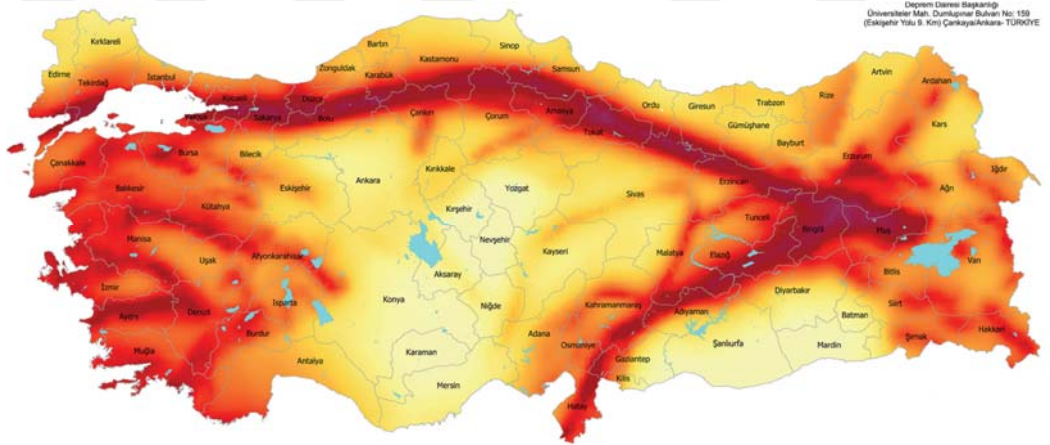
Dünyada gerçekleşmekte olan doğa olayları, kişilerin hayatını ciddi şekilde etkilediğinde doğa kaynaklı afet şeklinde tanımlanır (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008). Doğa kaynaklı afetlerin gerçekleşmesinde bireylerin sorumluluğu bulunmamakla birlikte, ortaya çıkan zararın boyutları üzerinde insanların kayda değer etkileri vardır (Abkowitz, 2008). Dünya üzerinde doğa kaynaklı afetler toplamda 31 çeşittir. Bu 31 çeşit doğa kaynaklı afetin 28 tanesi meteorolojik kaynaklıdır. Doğa kaynaklı afetlerin türleri ve önem seviyeleri, bölgeden bölgeye farklılık arz etmektedir (AFAD, 2024). Örneğin Türkiye' de Akdeniz Bölgesi civarında kuraklık, orman yangınları, sel, heyelan, dolu fırtınaları, çığ ve don gibi afetler öne çıkmaktadır. Türkiye' de çok sık karşılaşılan meteorolojik kaynaklı afetler arasında sel, taşkın, dolu, orman yangınları, don, kuraklık, yoğun yağış, şiddetli rüzgâr, kar yağışı, çığ, yıldırım ve fırtına bulunmaktadır. Doğa kaynaklı afetler genel sınıflandırmaya alınacak olunur ise deprem, sel gibi afetler ani gelişen doğa kaynaklı afetler iken; kıtlık, kuraklık gibi olaylar ise yavaş gelişen afetler olarak grubunda yer almaktadır (Ersoy Yılmaz, 2018).

2.2.1.1. Deprem

Deprem, yer kabuğunda meydana gelen kırılma sonucunda beklenmedik şekilde oluşan titreşimlerin dalgalar halinde yayılıp geçtikleri ortamları ve yeryüzünü sarsmasıdır (AFAD, 2025b). Fayların oluşumunda yer kabuğundaki sıkışma ve genişleme kuvvetleri etkili olup bu kuvvetler kaya kütlelerini hareket ettirir. Ancak bazı bölgelerde hareketin engellenmesi, yoğun enerji birikimine yol açar. Biriken enerji, sonunda boşalarak depremleri oluşturur. Deprem, fay düzlemi boyunca biriken enerjinin aniden boşalmasıyla meydana gelir (Atabey, 2000).

Depremler oluş nedenlerine göre 3 gruba ayrılır: tektonik, volkanik ve çöküntü. Levhaların hareketi sonucu “tektonik”, volkanın püskürmesi sonucu “volkanik”, tuz ve jipsli arazilerde erimeler neticesinde meydana gelen boşlukları tavan bloğunun çökmesine ise “çöküntü” depremler olarak tanımlanmaktadır (Depremlerin Oluşum ve Türleri, 2019). Dünyanın var oluşundan itibaren sismik açıdan aktif bölgelerde ardışık depremlerin sonucunda milyonlarca insan hayatını ve kültürel miraslarını kaybetmektedir. Türkiye, en aktif deprem kuşaklarının üzerinde yer aldığından dolayı geçmiş yıllarda meydana gelen depremler, gelecek yıllarda da sık sık yıkıcı depremlerle can ve mal kayıplarının yaşanması kaçınılmazdır (İşçi, 2008).

Türkiye de oluşan son depremlere ilişkin bilgilere “Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü/Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi”nden ulaşılabilir (Son Depremler, 1982). Depremlerin yerini tespit etmek ve büyüklüğünü belirlemek için kullanılabilen gerçek zamanlı sismik veriler sağlayan küresel programlar mevcuttur (Bernard, 1999). Son güncel araştırmalar doğrultusunda hazırlanan Türkiye deprem tehlike haritası Şekil 1’de belirtilmiştir (AFAD, 2018). Tablo 1 incelendiğinde, EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında Türkiye’de görülen depremler tablolatırılmıştır (EM-DAT, 2025).

Şekil 1. Türkiye deprem tehlike haritası (AFAD, 2018).

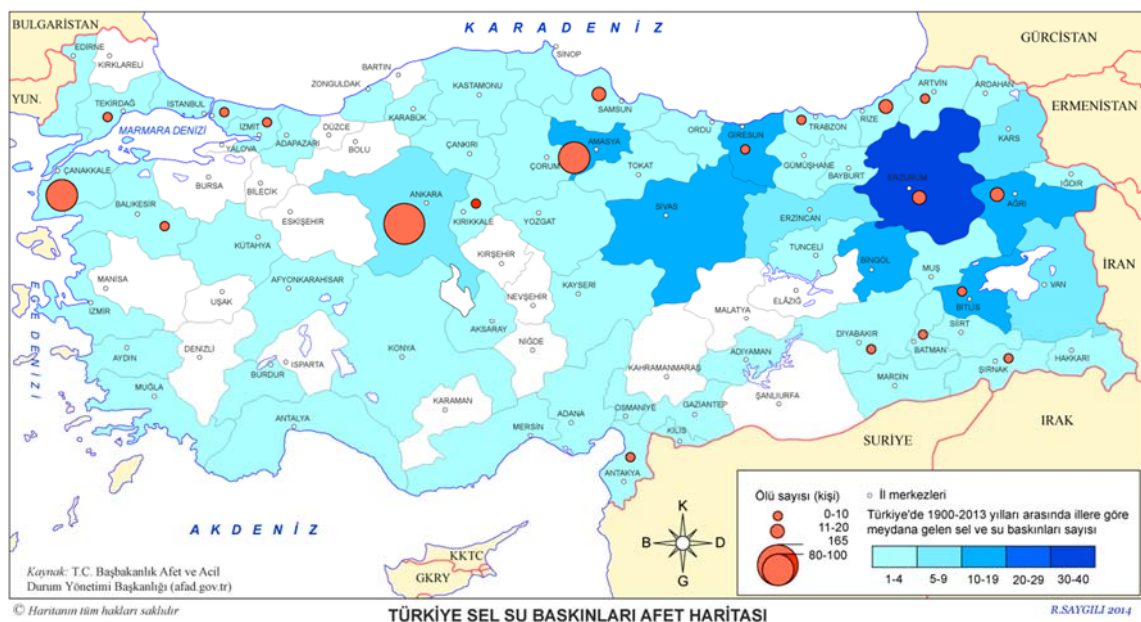
Tablo 1. EM-DAT* verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan depremler (EM-DAT, 2025).

Tarih	Konum	Afet Tipi	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen	Toplam Geçici Barınma	Toplam Hasar ('000 US\$)
7.05.2000	Pütürge/Malatya	Deprem	1	1000		
6.06.2000	Çerkeş/Çankırı, Çubuk/Ankara	Deprem	2	23000		
25.06.2001	Osmaniye	Deprem		350		
10.07.2001	Erzurum	Deprem		85		
3.02.2002	Bolvadin/Afyonkarahisar	Deprem	42	222000	30000	95000
27.01.2003	Pülümür/Tunceli	Deprem	1			
1.05.2003	Bingöl	Deprem	177	245000	45000	135000
26.07.2003	Buldan/Denizli	Deprem		240		
10.04.2003	Seferihisar-Konak/İzmir	Deprem				
25.03.2004	Aşkale/Erzurum	Deprem	9	4000		
28.03.2004	Aşkale/Erzurum	Deprem		32500		
1.07.2004	Doğubayazıt/Ağrı	Deprem	18	335		
25.01.2005	Batman	Deprem	2	400		
14.03.2005	Karlıova/Bingöl	Deprem		2250		
6.06.2005	Karlıova/Bingöl	Deprem		300		
8.03.2010	Başyurt/Elazığ,	Deprem	51	3500		
19.05.2011	Simav/Kütahya	Deprem	3		10000	244000
23.10.2011	Van, Bitlis, Hakkari	Deprem	604	6786	22000	1500000
9.11.2011	Van	Deprem	40		75	
24.05.2014	Tekirdağ, Çanakkale	Deprem				
21.07.2017	Bodrum	Deprem				
26.09.2019	İstanbul	Deprem	1	1419		
24.01.2020	Sivrice/Elazığ, Malatya	Deprem	41	69000		340000
23.02.2020	Başıskele/Van	Deprem	9		3000	
14.06.2020	Karlıova/Bingöl	Deprem	1	6600		
25.06.2020	Özalp/Van	Deprem		273		
30.10.2020	Bornova/İzmir	Deprem	115		5000	450000
23.11.2022	Düzce, Sakarya, Bolu,	Deprem	2	213		50000
6.02.2023	Pazarcık/Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Osmaniye, Hatay, Kilis, Elazığ, Malatya	Deprem	53000	1600000		34000000
20.02.2023	Defne/Hatay	Deprem	6			
27.02.2023	Yeşilyurt/Malatya	Deprem	1		90	
16.10.2024	Kale/Malatya, Şanlıurfa, Elazığ	Deprem		1605	69	

2.2.1.2. Sel

Suyun hızla ya da yavaşça birikmesi veya büyük bir su deposunun tahrip olması sonucunda, çok fazla miktarda suyun kontrol altına alınamaması sel afetine yol açmaktadır (Hyndman ve Hyndman, 2010). Türk Dil Kurumu'nda belirtilen sel tanımı şu şekildedir: aralıksız yağan yağmurdan yada eriyen kardan kaynaklanan, geçtiği bölgelere zarar veren su taşkınidir (TDK, 2025). Sellerin oluşumunda birçok etken rol oynamaktadır. Doymuş toprak yapısı, ani ve yoğun yağışlar, mevsim normallerinin dışında meydana gelen çabuk kar erimeleri, su kenarlarında yapılan yanlış yerleşimler, çevresel tahribatlar ve düzensiz altyapı çalışmaları, sellerin meydana gelmesine neden olabilir.

Seller genellikle üç şekilde gelişir. İlk olarak, yavaş şekilde oluşan seller bir haftadan uzun bir sürede oluşur. İkinci olarak, hızlı bir şekilde oluşan seller ise bir yada iki gün içinde meydana gelir. Son olarak, ani seller aniden ve hızlı bir şekilde gerçekleşir (Genç ve Atabey, 2023). Sel meydana gelmesinde etkili olan temel etkenler iklim, jeolojik ve jeomorfolojik nitelikler, bitki örtüsü ve insan etkileridir. Türkiye’de sel vakaları en çok ilkbahar, yaz ve kış mevsimlerinde gerçekleşmektedir. Bu olayların %52’si Karadeniz Bölgesi’nde meydana gelirken, en yoğun sel ve taşkın olayları Akdeniz ve Marmara bölgelerinde yaşanmaktadır (Özcan, 2006). Araştırmalara göre Türkiye’de 1900-2013 yılları arasında de görülen sel afetleri Şekil 2’de gösterilmiştir (Saygılı, 2014). Tablo 2 incelendiğinde, EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen seller belirtilmiştir (EM-DAT, 2025).

Şekil 2. Türkiye sel su baskınları afet haritası (Saygılı, 2014).

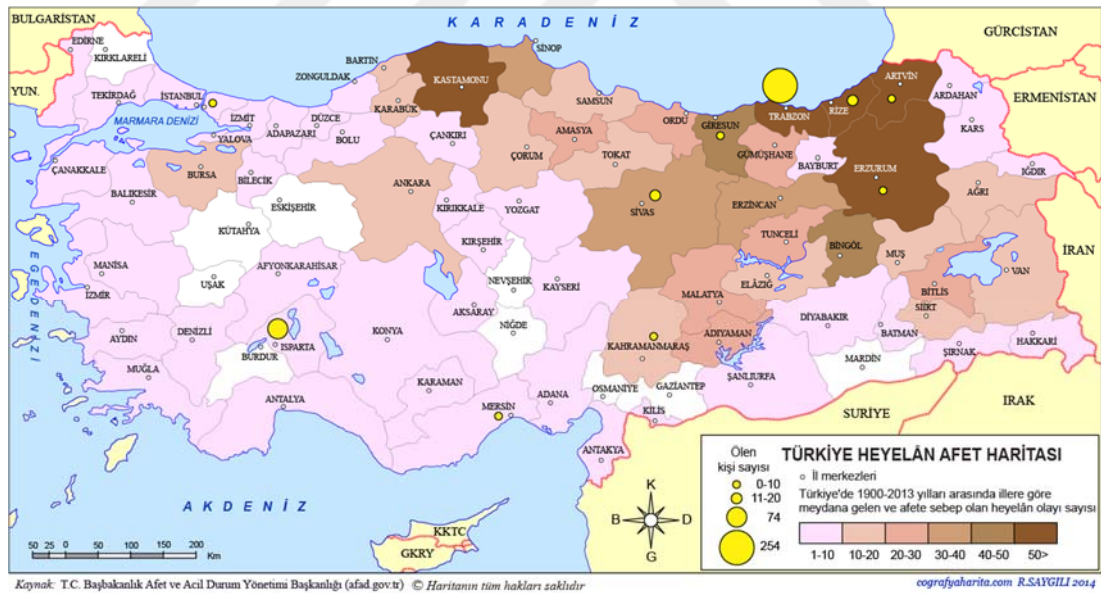
Tablo 2. EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan sel ve taşkınlar

Tarih	Konum	Afet Tipi	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen	Toplam Geçici Barınma	Toplam Hasar ('000 US\$)
27.05.2000	Çarşamba/Samsun, Tokat	Sel	2	1000		40000
8.03.2001	Siverek/Şanlıurfa	Sel	4	450		
8.05.2001	Antakya/Hatay, Konya	Sel	3	1500		
9.12.2001	Konak/İzmir, Antalya, Adana	Sel	5	570		25000
27.07.2002	Çayeli/Rize	Sel	34	3000		
9.03.2004	Ilıca/Erzurum, Ardahan, Kars	Sel	15	50000	50000	
17.08.2004	Zonguldak, İstanbul	Sel	2	100		
4.07.2005	Kartal-Maltepe-Pendik/İstanbul, Bolu, Sakarya	Sel		3000		
3.08.2005	Çaykara/Trabzon, Rize	Sel	7			
3.07.2006	Bitlis, Muş, Kırklareli, Trabzon, Rize	Sel	12			
7.11.2006	Antalya, Mersin, Batman	Sel	47	63015		317000
1.06.2007	Ağrı, Van, Gaziantep, Bitlis	Sel	13	750		
3.08.2007	Erzurum	Sel	2	186	36	
21.11.2007	Muğla, Bodrum, Tekirdağ, Edirne	Sel	1	2250		
16.07.2009	Savsat/Artvin, Sinop	Sel	7	111		
10.09.2009	İstanbul	Sel	40	35020		550000
4.07.2012	Samsun	Sel	13			
2.02.2015	Edirne	Sel	8	6500	1500	
20.06.2019	Araklı/Trabzon	Sel	10	70		
18.07.2019	Akçakoca/Düzce	Sel	7	220		
17.08.2019	Bakırköy/İstanbul	Sel	1	15000		
12.06.2020	Ankara	Sel	1	750		
23.06.2020	Bursa	Sel	7	72		35000
23.08.2020	Samsun, Rize, Trabzon	Sel	16			250000
21.07.2021	Rize, Artvin	Sel	3	4500		23000
16.08.2021	Kastamonu	Sel	70	2660		290000
15.06.2022	Ankara	Sel	3	115		
12.12.2022	Antalya	Sel		3000		
15.03.2023	Adıyaman, Şanlıurfa	Sel	19			25000
8.09.2023	İstanbul, Kırklareli	Sel	8	31		
14.02.2024	Antalya	Sel	10	900		

2.2.1.3. Heyelan

Toprak, taş ve levhaların bulundukları konumlardan aşağıya doğru hareket etmesine toprak kayması ve göçme denir. Yerçekimi, yamaç zeminin yapısı, eğim ve yağış koşulları, heyelan oluşumunu tetikleyen ana faktörlerdir (Türkiye Coğrafya

Kurumu, 2007)Arazinin bir parçasının yamaç doğrultusunda aşağıya doğru hareket etmesi veya yer değiştirmesi, yamaçlarda bazen sadece toprak tabakasının, bazen de bir dağın ya da tepenin tamamının aşağıya doğru hareket ederek yer değiştirmesine neden olabilir. Eğer mevcut hareket yalnızca toprak tabakası üzerinde etili etkili olursa toprak kayması, toprakla birlikte alttaki kayaların ve yamacın bir kısmının da yer değiştirdiği durumlarda ise bu olay heyelan olarak adlandırılır (Öztürk, 2002). Kütle hareketleri özellikleri ve gerçekleşme hızlarına bağlı olarak ani gelişen ve yavaş ilerleyen hareketler şeklinde gruplandırmıştır (Erinç, 1996). Heyelan riski bulunan bölgelerde gerekli önlemler alınmadığı takdirde yeni heyelanların oluşması kaçınılmazdır. Bu nedenle, geçmişte heyelan yaşanan veya risk altında olan yerleşimlerin tahliye edilmesi ya da koruma önlemlerinin hayata geçirilmesi önemlidir. Riskli alanlarda betonarme yapıların inşa edilmesi tehlikeyi artıracığından, bu tür bölgelerde yapılaşma yasağına uyulması gerekmektedir (Özdemir, 2005). Araştırmalara göre Türkiye’de 1900-2013 yılları arasında de görülen heyelan afetleri Şekil 3’de gösterilmiştir (Saygılı, 2014). Tablo 3’te, EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında Türkiye’ de meydana gelen heyelan afetleri belirtilmiştir.

Şekil 3. Türkiye heyelan afet haritası (Saygılı, 2014)

Tablo 3. EM-DAT verilerine göre 2000-2025 yılları arasında ülkemizde yaşanan heyelanlar

Tarih	Konum	Afet Tipi	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen	Toplam Geçici Barınma	Toplam Hasar ('000 USS)
10.11.2001	Çamlıhemşin/Rize	Heyelan	9	600		
17.03.2005	Sugoza/ Sivas	Heyelan	15	9		
25.01.2009	Zigana/Gümüşhane	Heyelan	11	6		

Tablo 3. (Devamı)

27.08.2010	Gündoğdu/Rize	Heyelan	13	206	200
8.07.2018	Sarılar/Tekirdağ	Heyelan	24	100	
5.02.2020	Bahçesaray/Van	Heyelan	41	84	

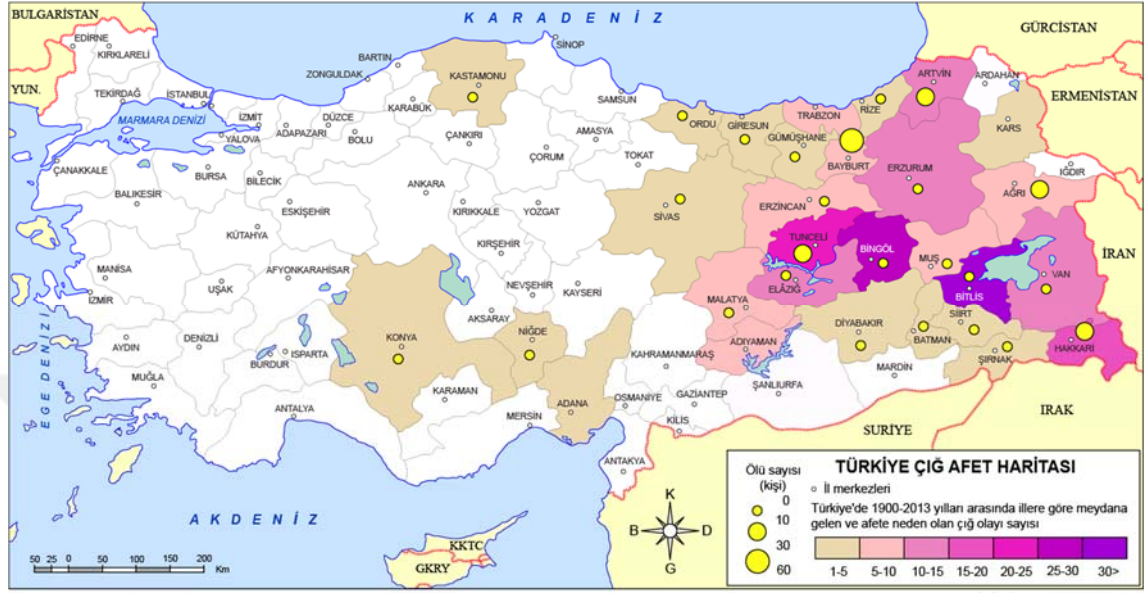
2.2.1.4. Tsunami

Tsunami, Japonca kökenli bir kelime olup Türkçe'ye "liman dalgası" olarak çevrilebilmektedir. Doğa kaynaklı afetler sonucu büyük denizlerde meydana gelen bu dalgalar, deniz tabanındaki ani şekil değişiklikleriyle oluşmaktadır. Bu değişiklikler, suyun dikey hareketine neden olmakta ve deniz yüzeyinde hızla yayılan dalga serilerine yol açmaktadır. Açık denizde dalgalar, yüksekliği düşük ve aralarındaki mesafe geniş olduğundan fark edilmesi zor olmaktadır. Deniz suyu derinleştikçe, dalgaların hareket hızı artmaktadır. Tsunamiler dünyada en çok Pasifik Okyanusu'nda meydana gelirken, Türkiye için tsunami riski Endonezya ve Japonya'daki kadar büyük olmasa da, özellikle Doğu Akdeniz ve Marmara Denizi'nde geçmiş dönemlerde tsunamilerin görüldüğü ve gelecekte de meydana gelme olasılığının bulunduğu bilinmektedir (Tanırcan vd., 2017). Tsunami tehlikesini azaltmak için, geçmiş afetlerden ders alınarak yapılan tehlike değerlendirmelerinin ardından acil durum planlarının geliştirilmesi, toplumun eğitilmesi ve erken uyarı sistemleriyle bilinçlendirmenin artırılması gerekmektedir (Bernard, 1999).

2.2.1.5. Çığ

Çığ, genellikle bitki örtüsünün hiç bulunmadığı yada seyrek olduğu eğimli arazilerde, kar kütlelerinin iç ve dış kuvvetlerin etkisiyle vadi tabanına doğru hızla akması veya kütle halinde yuvarlanmasıdır. Çığ tehlikesi, kalıcı kar örtüsü oluşuncaya kadar düşük seviyededir. En büyük risk, sıkışmış kar tabakasının üzerine yeni kar yağmasıyla yeni bir katman oluşması ve tipiden sonra gelen sıcak havanın etkisiyle bu iki tabaka arasında eriyerek kaygan bir yüzeyin ortaya çıkmasıdır. Kar kütlelerinin oturduğu zeminin kaygan ve pürüzsüz olması, çığın hareketini kolaylaştırır (Göl, 2005). Türkiye, coğrafi yapısı itibarıyla dağlık bir alana sahiptir. Dağlık bölgelerin oluşturduğu rölyef farklılıkları, çığ, heyelan ve kaya düşmesi gibi can ve mal kayıplarına yol açan tehlikeli doğal afetlerin oluşumuna zemin hazırlamaktadır. Çığ, çoğunlukla Doğu, Güneydoğu ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde etkili olmakta, ülke topraklarının yaklaşık %35'i bu afetin etkisinden olumsuz derecede etkilenmektedir (Yavaş ve Şahin, 2007). Günümüzde artan nüfus, teknoloji ve ulaşım nedeniyle çığlar, yollar, enerji nakil hatları ve turizm alanları üzerinde ciddi bir risk haline gelmiştir. Çığ tehlikesine karşı korunmak ve olası zararları azaltmak için tehlikeli alanların belirlenmesi, erken uyarı

sistemleri kurulması, eğitim çalışmaları yapılması ve korunma tedbirlerinin bütüncül bir yaklaşımla planlanması gerekmektedir (Göl, 2005). Araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre Türkiye’de 1900-2013 yılları arasında de görülen çığ afetleri Şekil 4’te verilmiştir (Saygılı, 2014).

Şekil 4. Türkiye Çığ Afet Haritası (Saygılı, 2014).

2.2.1.6. Volkan Hareketleri

Bir yanardağ, magmanın (sıcak sıvı ve yarı sıvı kaya), volkanik külün ve gazların çıkışına izin veren, yeryüzündeki bir açıklıktır. Genellikle levhaların birbirlerine yaklaştığı veya birbirlerinden uzaklaştığı alanlarda oluşurlar, fakat volkanik sıcak noktalar nedeniyle levhaların ortasında da oluşabilirler. Bir volkanik patlama, bir volkandan gaz veya lavın salınmasıdır (IFRC, 2025). Volkanik hareketler, yeryüzünün jeolojik yapısını değiştiren önemli afet türlerinden biridir. Türkiye, Alp-Himalaya çarpışma kuşağı üzerinde bulunması nedeniyle aktif volkanik faaliyetlerin etkisine açık bir coğrafyadadır. Neotektonik süreçlerle oluşan volkanik yapılar arasında stratovulkanlar, kalkan volkanlar, lav kubbeleri ve maarlar gibi çeşitli türler bulunur. Ağrı, Erciyes, Hasandağ gibi volkanlar bu etkinliğin en belirgin örneklerindendir. Bu volkanik süreçler, hem doğa kaynaklı afet potansiyeli taşır hem de Türkiye'nin jeomorfolojik yapısının şekillenmesinde büyük rol oynar (Ekici, 2023).

2.2.1.7. Salgın Hastalıklar

Salgın, epidemiyolojide belirli bir insan popülasyonunda, belirli bir zaman aralığında beklenenden fazla etki gösteren hastalıklara denir. Epidemiler bölgesel

düzyeyde yayılırken, dünya çapındaki salgınlar pandemidir (Vikipedi, 2025). Bulaşıcı hastalıklar hem tüm dünyada hem de Türkiye’de bir halk sağlığı problemi olarak varlığını ve etkisini sürdürmektedir. Dolayısıyla, önemli bir mortalite ve morbidite nedenidir (Yıldırım Öztürk ve Uyar, 2022). Doğa kaynaklı afetlerin ardından, kirlenmiş su ve gıda kaynakları nedeniyle bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkma riski artar. Bu durum, salgın hastalıklara zemin hazırlayabilir (Sarp, 2017).

2.2.2. İnsan Kaynaklı Afetler

Bu afetler, bireylerin doğrudan etkisiyle, kasıtsız ya da bilerek meydana gelen olayların afet boyutuna ulaştığı durumları ifade eder. İnsan faktörünün belirgin olduğu bu olaylar, geniş çaplı toplumsal etkiler doğurarak, afet yönetiminde özel yaklaşımları gerektirir (Sağsöz, 2017). Afetlerin nedenleri doğal olabileceği gibi insan kaynaklı da olabilir. Siyasi ve insan eylemlerinin sebep olduğu mücadeleler, iç çatışmalar, terör saldırıları, kitlesel göçler, sanayi kazaları gibi olaylar ve bu durumların ortaya çıkardığı sonuçlar afetlerin insan davranışlarına bağlı olabileceğini de gösterir. İnsan kaynaklı afet türleri arasında nükleer, biyolojik ve kimyasal kazalar, endüstriyel kazalar, ulaşım kazaları, aşırı kalabalığın neden olduğu olaylar ve göçmenler ile yerlerinden edilenlerin durumu yer almaktadır (AFAD, 2024; Fathu, 2019).

2.2.2.1. Ulaşım Kazaları

Ulaşım kazası “Ulaşım araçlarına bağlı olarak meydana gelen hasarlı, yaralanmalı ve ölümlü olay” olarak ifade edilmektedir (AFAD, 2025a). Her yıl dünyada trafik kazaları nedeniyle yaklaşık 50 milyon kişi yaralanmakta ve 1,3 milyon kişi hayatını kaybetmektedir. Karayollarında ise her üç dakikada bir çocuğun yaşamını yitirdiği belirtilmektedir. Türkiye, Avrupa Birliği ülkeleri arasında kaza sayısında en yüksek oranlardan birine sahip olup yıllık kaza düşüş oranının en düşük olduğu ülkelerden biri olarak dikkat çekmektedir (İlcalı vd., 2016).

EM-DAT verilerine göre 2000-2020 seneleri arasında Türkiye’ de görülen ulaşım kazaları deniz yolu, kara yolu, hava yolu ve demir yolu kazaları olarak incelenmiş ve tablolastırılmıştır (EM-DAT, 2025) (Tablo 4). Ulaşım kazalarının alt grupları incelendiğinde, ilk sırada %48,1 ile kara yolu kazaları, ikinci sırada %40,7 ile deniz yolu kazaları, üçüncü sırada ise %7,4 ile hava yolu kazaları yer alır. Ölümle açısından deniz yolu kazaları %43,6 ile birinci sırada yer alırken, kara yolu %38,5 ve hava yolu %14,5 oranındadır. Karayolu kazaları, ülkemizde sık yaşanmasına rağmen EM-DAT kriterlerine göre yalnızca 39’u afet niteliğindedir. Trafik kazaları, insan, yol ve araç

etkileşiminden kaynaklanmakta, en belirgin neden insan kaynaklı hatalarıdır (Çelik vd., 2020).

Tablo 4. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan trafik kazaları

Tarih	Konum	Afet Tipi	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen
20.05.2000	Beşikdüzü/Trabzon	Deniz Yolu	38	16
8.09.2000	Kula	Kara Yolu	11	26
18.09.2000	Susuz/Kars	Kara Yolu	21	21
14.10.2000	Saraykent/Yozgat	Kara Yolu	20	10
1.01.2001	Antalya	Deniz Yolu	46	
16.05.2001	Malatya	Hava Yolu	34	
23.08.2001	Erzurum	Kara Yolu	12	35
6.11.2001	Bodrum	Deniz Yolu	13	
28.06.2002	Bodrum	Deniz Yolu	12	
18.08.2002	Tarsus/Mersin	Kara Yolu	31	34
29.08.2002	Karakaya/Malatya	Deniz Yolu	11	
27.09.2002	Edremit	Deniz Yolu	13	
29.11.2002	Elmadağ/Ankara	Kara Yolu	10	80
30.12.2002	Yozgat	Kara Yolu	11	20
8.01.2003	Diyarbakır	Hava Yolu	75	5
26.05.2003	Trabzon	Hava Yolu	74	
7.06.2003	Erzincan	Kara Yolu	27	33
24.08.2003	Taşova	Kara Yolu	20	43
18.09.2003	Doğu Beyazıt	Kara Yolu	13	25
19.10.2003	İstanbul	Kara Yolu	17	
10.11.2003	Delice/Kırıkkale	Kara Yolu	17	2
20.12.2003	Marmaris	Deniz Yolu	69	
13.02.2004	Detroit	Deniz Yolu	17	
24.02.2004	-	Deniz Yolu	20	7
16.04.2004	Merzifon	Kara Yolu	11	28
22.07.2004	Pamukova/Sakarya	Demir Yolu	37	60
25.07.2004	Aydın	Demir Yolu	15	6
30.07.2004	Tercan/Erzincan	Kara Yolu	26	30
10.11.2004	Seferihisar/İzmir	Deniz Yolu	16	4
6.09.2005	Düzce	Kara Yolu	13	25
2.11.2005	Çeşme/İzmir	Deniz Yolu	12	
8.01.2006	Kocaeli	Kara Yolu	12	44
9.03.2006	Tokat	Kara Yolu	23	
19.05.2006	Osmaniye	Kara Yolu	44	
18.08.2006	Çaldıran	Kara Yolu	17	26
14.04.2007	Aksaray	Kara Yolu	33	35
6.08.2007	Kangal/Sivas	Kara Yolu	24	
19.08.2007	İdil/Şırnak	Kara Yolu	11	4
30.11.2007	Çukurören	Hava Yolu	57	
8.12.2007	İzmir	Deniz Yolu	49	
22.06.2008	Nurdağı/Gaziantep	Kara Yolu	10	3
8.09.2008	Doğu Beyazıt	Kara Yolu	14	23
24.09.2008	Gerede/Bolu	Kara Yolu	13	1
4.10.2008	Saros	Deniz Yolu	10	
25.05.2010	Antalya	Kara Yolu	16	25
21.12.2010	Diyarbakır	Kara Yolu	25	
26.01.2011	Beypazarı/Ankara	Kara Yolu	10	3

Tablo 4. (Devamı)

Tarih	Konum	Afet Tipi	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen
21.12.2011	Salat/Diyarbakır	Kara Yolu	25	16
6.09.2012	-	Deniz Yolu	61	
4.12.2012	Karadeniz	Deniz Yolu	13	
31.07.2013	Ezine/Çanakkale	Deniz Yolu	18	
23.01.2014	Kayseri	Kara Yolu	21	26
20.03.2014	Mersin	Demir Yolu	10	4
22.07.2014	Diyarbakır	Kara Yolu	26	20
3.11.2014	İstanbul	Deniz Yolu	24	7
6.07.2015	Gölmarmara/Manisa	Kara Yolu	15	2
15.09.2015	Çanakkale	Deniz Yolu	13	
27.09.2015	Bodrum	Deniz Yolu	17	20
30.09.2015	Dikimevi/Ankara	Kara Yolu	12	8
17.10.2015	Ayvacık	Deniz Yolu	14	27
18.12.2015	Ege Denizi	Deniz Yolu	18	
21.01.2016	Edremit	Deniz Yolu	23	4
6.03.2016	Didim/Aydın	Deniz Yolu	18	15
5.06.2016	Karatepe	Kara Yolu	14	24
5.01.2016	Ayvalık	Deniz Yolu	22	
30.01.2016	Ayvacık	Deniz Yolu	39	
18.04.2017	East	Hava Yolu	12	
24.03.2017	Kuşadası	Deniz Yolu	12	
31.05.2017	Şırnak	Hava Yolu	13	
22.09.2017	Kocaeli	Deniz Yolu	28	38
3.12.2017	Hatay	Kara Yolu	10	7
19.01.2018	Eskişehir	Kara Yolu	11	46
30.03.2018	İğdır	Kara Yolu	17	36
14.10.2018	Aydın, İzmir	Kara Yolu	22	13
12.11.2018	İzmir	Deniz Yolu	12	
18.07.2019	Van	Kara Yolu	17	50
11.01.2020	Çeşme/İzmir	Deniz Yolu	11	
5.02.2020	İstanbul	Hava Yolu	1	177
27.06.2020	Van	Deniz Yolu	50	

2.2.2.2. Endüstriyel Kazalar

Bir veya daha fazla tehlike içeren maddenin taşınması, işlenmesi ve depolanması esnasında kontrolsüz gelişmeler nedeniyle, insan sağlığı ve çevre için anlık ya da daha sonra ciddi tehlikeler oluşturabilen büyük bir emisyon, yangın ya da patlama olayları endüstriyel kaza olarak adlandırılmaktadır (AFAD, 2025b). Bu tür kazaların nedenleri genel olarak insan kaynaklı veya teknik nedenler olabilmektedir. İnsan hataları, dikkatsizlik gibi sebeplerle kazaların en sık görülen nedenidir. Teknik nedenler arasında ise iş yerinin ergonomik yapısının uygun olmaması büyük bir etkindir (Yavuz, 2013). EM-DAT verilerine göre 2000-2020 seneleri arasında Türkiye’ de görülen endüstriyel ve maden kazalarına ilişkin veriler incelenmiş ve Tablo 5’ de belirtilmiştir (EM-DAT, 2025).

Tablo 5. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan endüstriyel kazalar

Tarih	Konum	Afet Tipi	Meydana Geldiği Yer	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen
19.06.2003	Kayseri	Patlama (Muhtelif)	Okul Yurdu	10	13
5.07.2003	Ankara	Patlama (Muhtelif)	İstasyon hizmeti		189
22.11.2003	Ermenek/Karaman	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	10	
1.06.2006	Odaköy/Balıkesir	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	17	
31.01.2008	Zeytinburnu/İstanbul	Patlama (Endüstriyel)	Fabrika Sahası	21	120
1.08.2008	Taşkent/Konya	Patlama (Muhtelif)	Okul Yurdu	18	27
10.12.2009	Mustafakemalpaşa/Bursa	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	19	
23.02.2010	Balıkesir	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	13	18
17.05.2010	Zonguldak	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	28	
3.02.2011	Ankara	Patlama (Endüstriyel)	Fabrika	10	20
5.09.2012	Afyon	Patlama (Muhtelif)	Mühimmat Deposu	25	4
24.02.2012	Kozan/Adana	Endüstriyel kaza (Genel)	Hidro-santral	10	
10.05.2013	Hatay	Patlama (Muhtelif)	Yakıt Deposu	10	
13.05.2014	Soma/Manisa	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	301	80
6.09.2014	Şişli/İstanbul	Endüstriyel kaza (Genel)	Asansör Düşmesi	10	
28.10.2014	Ermenek/Karaman	Endüstriyel kaza (Genel)	Kömür Madeni	18	1
14.10.2022	Amasra	Patlama (Endüstriyel)	Kömür Madeni	41	28
24.12.2024	Balıkesir	Patlama (Endüstriyel)	Mühimmat Deposu	12	5

2.2.2.3. Yangınlar

Yangın, ısı ve oksijenle birleşen maddelerin yanma reaksiyonları sonucunda ortaya çıkan bir afettir. Yangınlar doğal afet olarak kabul edilse de, çoğu kez insan davranışlarından kaynaklandığı için insan kaynaklı afetler olarak değerlendirilir. Yangınlar, meydana geldikleri bölgelerde maddi hasara ve can kayıplarına yol açmaktan çok, orada yaşayan canlılar ve ekosistem üzerinde olumsuz etkiler yaratır. Yangının nedenleri genel olarak bilgisizlik, ihmal, kaza, sabotaj, korunma önlemlerinin alınmaması ve doğa kaynaklıdır (Yangın, 2025). Orman yangınlarının Türkiye'deki sayısı incelendiğinde, son yıllarda belirgin bir artış görülmektedir. Uzmanlara göre (%54,5), yangınların sayısındaki artışın en büyük nedeni, orman içinde ve çevresindeki nüfus hareketliliğinin artışıdır. Son yıllardaki kayıtlara göre yangınların %88'inin insan kaynaklı olduğu dikkate alındığında, bu artış beklenen bir durumdur (Avcı ve Korkmaz, 2021). EM-DAT verilerine göre 2000-2020 zaman aralığında Türkiye' de görülen yangınlara ilişkin veriler incelenmiş ve Tablo 6' de belirtilmiştir (EM-DAT, 2025).

Tablo 6. EM-DAT* verilerine göre 2000-2020 yılları arasında ülkemizde yaşanan yangınlar

Tarih	Konum	Afet Tipi	Meydana Geldiği Yer	Toplam Ölüm	Toplam Etkilenen
8.09.2004	Küre/Kastamonu	Yangın	Bakır Madeni	19	17
14.12.2004	İstanbul	Yangın	Sinema		130
30.11.2016	Adana	Yangın	Okul Yurdu	12	22
19.12.2020	Gaziantep	Yangın	Hastane	10	
2.04.2024	İstanbul	Yangın	Eğlence Merkezi	29	1

2.3. Afet ile İlişkili Diğer Kavramlar

2.3.1. Olay

Yerel ve sınırlı etkisi olan vakalardır. Buna benzer vakalar yerleşim alanlarının, kurum ile kuruluşların çalışma kapasitesini ciddi oranda etkilemez. Olaya ilk müdahale edenler aracılığıyla idare edilebilir (Kadioğlu ve Özdamar, 2008).

2.3.2. Acil Durum

Olağanüstü olay ya da durum olarak tanımlanmaktadır. Hızlı ve etkili müdahaleyi gerektirir. Bu tür durumlara müdahale amacıyla var olan yerel imkanlar genelde yeterli düzeydedir (Gebbie ve Qureshi, 2002).

Can, mal ve çevreyi korumak için derhal müdahale gerektiren olaylardır ve sonuçları, yerel imkanlarla baş edilebilecek durumları içerir. Acil durumlar, belirli kesimlerin günlük hayatını ve faaliyetlerini kesintiye uğratan olaylardır. Acil durumda, afetzedeleri tespit etmek, enkaz kaldırmak, kurtarma, acil ve ilk yardım sağlamak, tahliye etmek, geçici bakım ve temel ihtiyaç malzemelerinin temini gibi görevlerin yerine getirilmesine yönelik faaliyetler “acil durum hizmetleri” olarak tanımlanmaktadır (Kadioğlu M. , 2011).

2.3.3. Kriz

Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğüne göre “gündelik düzeni sekteye uğratan, toplum açısından olumsuz etkiler yaratma ihtimali taşıyan fiziksel, sosyal, ekonomik ve politik olayların meydana gelmesi” olarak tanımlamıştır (AFAD, 2024). Kriz yönetimi, kriz anı koşullarında ve kriz devam edene kadar uygulanan amacı durumu normale döndürme biçimidir (Tapan, 2022). Türkiye mevzuatına göre, bu durumlar “devletin ve milletin bölünmez bütünlüğüne yönelik düşmanca tutumlar, Anayasa ile kurulan demokratik düzeni tehdit eden şiddet hareketleri, doğa kaynaklı afetler, büyük yangınlar, tehlikeli salgın hastalıklar, radyasyon ve hava kirliliği gibi kimyasal ve teknolojik olaylar, ağır ekonomik krizler, iltica ve büyük nüfus hareketleri” olarak tanımlanmaktadır (Kadioğlu M. , 2011).

2.3.4. Tehlike

İnsan ve doğa kaynaklı yapılara zarar vererek kayıplar oluşturan, fiziksel, sosyal, ekonomik faaliyetlere, tabi ve kültürel kaynaklara zarar verme kapasitesi olan olumsuz durumların tümüdür (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008). Toplumlar için tehlike; doğa kaynaklı, şiddete dayalı, bozulmaya dayalı olaylar ve eğitim eksikliği ve yetersizliğe dayalı olaylar olarak çeşitlenmektedir. Günlük hayatın bir parçası olan tehlike, gelişmişlik seviyesi fark etmeksizin, yeryüzünde tamamen tehlikesiz bir yerleşim yeri, bölge ya da ülke bulmak olanaksızdır. Fakat toplulukların ya da ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilişkilidir. Tehlike görecelidir; konuma göre farklılık gösterir (Akyürek, 2023). Doğa kökenli veya teknolojik tehlike risk ile bütünleştiğinde yıkıcı afetler ortaya çıkar (Varol ve Kaya, 2018).

Tehlike terimi, insanların güçlü doğal ve insan yapımı süreçlerle bir arada var olduğu ölçüde, sıfırdan farklı bir riskin var olduğu fikrini ifade etmektedir (Khandve, 2023).

2.3.5. Risk

Türkçe ve İngilizcede aynı şekilde yazılan 'risk' kelimesi, Fransızca ve İtalyanca' da ki 'risque' sözcüğünden türemiştir ve 'tehlikeyi göze almak' anlamını taşır (Etymology Dictionary, 2023). Risk kavramı uzmanlık alanlara göre değişkenlik göstermektedir. Risk, ihtimalin önemli olduğu fakat belirsizliğin en büyük risk olarak görülebildiği bir finansal ya da sigorta riskini de bütünleyen “girişim” ve “fırsat” anlamlarını da doğurabilir (Jardine ve Hruday 1997'den aktaran, Kıymış 2022). Bir olayın, belirli bir ortam ve şartlar altında can, mal, ekonomi ve çevre üzerinde kayıplara yol açma ihtimaline risk denir (AFAD, 2024).

2.3.6. Dirençlilik

Dayanıklılığı tanımlamak için birçok farklı ifade kullanılmaktadır. Akademik terimlerle ve kavramlarla ilgili olarak, operasyonel hedefler doğrultusunda daha geniş ve yaygın tanımlar üzerinde çalışmak daha faydalıdır. Bu yaklaşımla, bir sistemin ya da toplumun dayanıklılığı şu şekilde değerlendirilebilir:

- Direnç ya da uyum sağlama yoluyla baskıyı veya yıkıcı etkileri absorbe etme (ortadan kaldırma, benimseme, emme) yeteneği
- Afet esnasında temel bazı işlevleri ve yapılarını yönetebilme ya da sürdürebilme kapasitesi
- Bir olay sonrasında toparlanma veya 'eski haline dönme' kabiliyeti.

Dirençlilik genellikle daha geniş bir kavram olarak kabul edilir ve kapasiteden daha kapsamlıdır. Sebebine bakılacak olunursa genellikle kapasiteyle ilişkilendirilen risk azaltma ve yönetim amacıyla belirli davranışlar, stratejiler ve tedbirlerle sınırlı kalmamaktadır. Ancak bu görüşler net bir şekilde ayırt edilememektedir. Günlük dilde kullanılan 'kapasite' ve 'baş çıkma kapasitesi' çoğunlukla 'dayanıklılık' ile eşanlamlı olarak kullanılmaktadır (Twigg, 2007). Dirençlilik kendiliğinden ortaya çıkmaz ancak bilgi, kavrayış ve uygulama yoluyla geliştirilebilir (Disaster Resilience Education Tasmania, 2024).

2.3.7. İnsani Yardım

İnsani yardım evrensel değerın temel bir ifadesi olup insanlar arasındaki dayanışma ve ahlaki bir zorunluluktur. Hayatı korumayı, ıstırapı önlemeyi ve hafifletmeyi amaçlayan acil müdahaleye ihtiyaç duyulan her yerde insanın acı çekmesi ve insan onurunun korunmasına yönelik yardım olarak tanımlanmaktadır (Michel, 2013).

İnsani yardım, Birleşmiş Milletler İnsani Yardım Koordinasyon Birimi (OCHA)'nın 46/182 sayılı Genel Kurul Kararı'ndaki açıklamaya göre insanlık, ayırım yapmama ve tarafsızlık gibi temel insani prensipler doğrultusunda sağlanmalıdır. Ayrıyeten BM, ülkelerin egemenliğini göz önünde tutarak insani destek sunmayı hedeflemektedir. İnsani yardım üç ana gruba ayrılabilir: doğrudan yardım, dolaylı yardım ve azalan temas derecelerine sahip altyapı desteği şeklindedir (OCHA, 2003).

Dünya genelinde, hem insan faaliyetleri hem de doğal nedenlerle meydana gelen afetlerin artışı, afet öncesinde ve sonrasında yerine getirilmesi gereken çalışmaları insan yaşamı açısından oldukça önemli hale getirmektedir. Ülkeler arası savaşlar, iç çatışmalar ve göçler gibi insan kaynaklı afetler sonucunda, yardım gereksinimi duyan kişi sayısı artış göstermektedir (Ceren, 2021).

2.4. Bütünleşik Afet Yönetim Sistemi ve Evreleri

Afet sonucunu doğurabilecek vakaların engellenmesi ya da hasarların indirgenebilmesi maksadıyla afet ve acil durumlara hazırlık ve bu durumların muhtemel zarar ve risklerin minimize edilebilmesiyle beraber afet ve acil olayları sonrasında müdahale ve iyileştirme çalışmalarının kapsamında gerçekleştirilmesi gerekli hizmetlerin toplumun tüm kesimlerini ele alacak şekilde planlanması, desteklenmesi, yönlendirilmesi, işbirliğinin teşvik edilmesi, gerekli hüküm ve kurumsal bünyelerin tasarlanması ya da tekrardan denetlenmesi ve etkili/verimli bir uygulamanın

oluşturulabilmesi için topluluğun bütün kurumlarının, kapasitelerinin bu ortak gaye doğrultusunda yönlendirilmesidir (Kadıoğlu, 2008).

Bütünleşik afet yönetiminin hedefi, afetin sebep olabileceği can ve mal kaybını minimize etmek ve afete uğrayan kişilerin hayatlarını kurtarmaktır. Afet Yönetimi, yalnızca afet anı ve sonrasında gerçekleştirilecek eylemlerle kısıtlı değildir; aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojileriyle modern afet yönetimi teorilerini kullanarak risklerin tespiti, zararların minimize edilmesi, afetlere dair verilerin muhafaza edilmesi ve işlenmesi gibi periyotları da kapsamaktadır. Afet öncesinde gerçekleştirilecek hazırlık faaliyetlerinin planlanması, afet anı ve sonrasındaki müdahalelerle eşdeğer öneme sahip olup ayrıca afet zararlarının azaltılması çalışmalarında çok daha büyük bir öneme sahiptir (Macit, 2018; Geray, 1997; Şahin Ş. , 2019). Afet bir olayın kendisi değil doğurduğu sonuçtur. Hangi zamanda gerçekleşeceği tam olarak tahmin edilemeyen afetler, her süreçte insanların ve topluluğun üzerinde olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Genel olarak insanların sebep olduğu afetlerin büyüklüğü toplam kayıplar ile ölçülmektedir. Kamusal ve toplumsal düzen üzerine oluşturdukları tehditle birlikte; ekonomik sistemin üzerinde de dikkate değer etkileri bulunmakta ve öncelikli çözülmesi gereken sorunlar arasında yer almaktadır. Bunun neticesinde işbirliği içinde oluşan yardımlaşma ve dayanışma gibi değerli birlikler zamanla kurumsal duruma gelmiştir (İlhan, 2009). Afet yönetimi, çok disiplinli, çok boyutlu ve çok paydaşlı bir yönetim süreci olarak tanımlanır (Onuncu Kalkınma Planı, 2014). Bu süreç çerçevesinde önleme, hazırlık, müdahale, iyileştirme gibi ana basamaklardaki eylemler süreklilik arz etmektedir (Şekil 1). Afet sürecinin bir önceki basamağında gerçekleştirilen eylemlerin sonucu bir sonraki basamakta yapılması planlanan faaliyetlerin başarısını etkilemektedir. Bu süreçler birbirine bağlı eylemlerdir ve bir döngü oluştururlar (Varol ve Kaya, 2018). Şekil 1’de görüldüğü gibi, risk ve zarar azaltma ile hazırlık aşamaları “Risk Yönetimi”, müdahale ve iyileştirme çalışmaları ise “Kriz Yönetimi” kapsamında ele alınabilir (Kahraman vd., 2021).

Şekil 5. Afet Yönetimi Döngüsü (Kahraman vd., 2021)

2.4.1. Risk ve Zarar Azaltma

Bir durumdan sakınmak için gerçekleştirilen hareketler ya da oluşumunu engellemek için müdahale etmek anlamına gelen risk ve zarar azaltma, ayrıca yaşamları ve malzemeleri korumak için gerekli faaliyetleri de kapsar (Khandve, 2023). Tehlikeyi ortadan kaldırmaya ve zararın doğrudan etkilerini azaltmaya odaklanma faaliyetidir. Risk ve zarar azaltma stratejileri genelde yapısal olan ve yapısal olmayan risk ve tehlikelerin azaltılmasıdır (Disaster Preparedness And Mitigation Plan, 2024). Afet yönetiminde ve özellikle afet risk yönetiminde, birincil ve en önemli adım afet risklerini azaltma evresidir. Risk azaltma, afet yönetiminin temel taşlarından biridir. Bu evredeki çalışmalar, tehlikeleri ve bunların neden olabileceği can, mal ve hizmet kaybı risklerini azaltmayı veya tamamen ortadan kaldırmayı amaçlar. Sürekli ve sürdürülebilir aktiviteler ve önlemlerle gerçekleşir. Riski azaltmak için ilk önce riski oluşturan etmenler araştırılması gerekir. Risk tehlike, maruziyet ve savunmasızlığın bir fonksiyonudur. Önlem faaliyetleri, yapısal ve yapısal olmayan önlemler olarak iki gruba ayrılır. Afetlerin etkilerini azaltmak için yapılan risk azaltma çalışmalarının en etkili olduğu yerel seviyede unutulmamalıdır (Kadıoğlu M. , 2011).

2.4.2. Hazırlık

Afete hazırlık, afet sonrası ne yapılacağını bilmek ve etkin bir şekilde hareket edebilmek üzere gerek duyulan kapasiteye sahip olmayı ifade eder. Afete hazırlığın istenilen evreye ulaşması uzun ve zorlu bir süreçtir. Bu evrede yeterli düzeye ulaşmak

ve bunu sürdürmek süreklilik arz eden bir aşamadır. Hazırlık aşaması, afetlerin olumsuz azaltmak amacıyla zamanında, uygun ve etkili bir organizasyonla alınan önlemlerle gerçekleştirilir (Coppola, 2015). Afete müdahale edenler için hazırlık planlaması çok önemlidir. Afetlere zamanında hazırlık ve etkin acil müdahalenin sağlanmasına yönelik faaliyetler bütünüdür (Societies, 2000). Planlama, olası afet etkilerinin artmasını önlemek için yapılan çalışmadır. Doğru liderlik, eğitim, hazır olma ve tatbikatlarla birlikte vatandaş, toplum, devlet, il, ilçe, kurum ve kuruluşların afetlere hazırlanması, afet etkilerini azaltmak, toplumların ihtiyaçlarına cevap vermek ve etkili iyileştirme çalışmaları başlatmak için teknik ve finansal destek planlanmaları önemlidir. Planların yılda en az iki kez tatbikat ve alıştırmalarla herkes tarafından denenmesi, öğrenilmesi ve geliştirilmesi bilinç düzeyinin ve farkındalığın artmasına olanak sağlamaktadır. Eğitimlerin pekiştirilmesi ve planların etkinliğinin test edilmesi için acil durum egzersizleri ve tatbikatları basitten karmaşığa doğru sıralı şekilde yapılması hazırlık sürecinin verimli olabilmesi açısından önem arz etmektedir (Kadıoğlu M. , 2011).

2.4.3. Müdahale

Acil bir durum ya da afet meydana geldikten sonra kısa bir süre içinde başlayarak 1-2 aylık süreçte gerçekleştirilen tüm faaliyetleri kapsamaktadır. Bu süreç, ilk müdahale ile başlar, olayın niteliğine bağlı olarak kısa ya da uzun süre devam eden bir periyottur. Acil Durum Operasyon Planlarının (AOP) ve can kaybını, yaralanmaları, maddi hasarı ve olumsuz sonuçları azaltmaya yönelik zarar azaltma faaliyetlerinin uygulanmasını da kapsar. Buna ek olarak, can kayıplarını en aza indirmek için yapılan kurtarma çalışmaları, sağlık hizmetleri, temel ihtiyaçlar, olay yönetimi, güvenlik operasyonları gibi faaliyetler de müdahale sürecinin bir parçasıdır (AFAD, 2024; Khandve, 2023). Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair (1.4.1988, No: 88/12777) Yönetmeliğin amacı, devletin tüm güç ve kaynaklarını afet öncesinde planlayarak, afetin gerçekleştiği an hızlı ve etkili bir biçimde afetzedelere yardım sağlamak amacıyla acil yardım teşkilatlarının kurulmasını ve görevlerini belirlemektir. (Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik, 1988). Müdahale safhasında gerçekleştirilen faaliyetler arasında haber alma ve ulaşım, etkinin ve ihtiyaçların belirlenmesi, arama ve kurtarma, ilk yardım, yaşam hatlarının (altyapı ihtiyaçlarının) sağlanması, tahliye, geçici iskân, yiyecek, içecek, giyecek ve yakacak temini, çevre sağlığı ve koruyucu hekimlik, güvenlik, basın ve halkla ilişkiler ile hasar tespiti ve tehlikeli yıkıntıların kaldırılması gibi çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Kadıoğlu M. , 2011).

Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP), müdahale çalışmaları kapsamında görev alacak hizmet grupları ve koordinasyon birimlerinin görev ve sorumluluklarını tanımlamak amacıyla afet öncesi, sırası ve sonrasındaki müdahale planlamasının temel prensiplerini içermektedir. Bu bağlamda TAMP, taktik bir yaklaşım doğrultusunda hazırlanmış olup yerel ve ulusal seviyelerde afet ve acil durumlarda nasıl müdahale edileceğini tanımlayan bir üst plan olarak tanımlanmıştır (Şahin A. U., 2020).

2.4.4. İyileştirme

İyileştirme, afetlerden etkilenen bireylerin ihtiyaçlarının en verimli yöntemlerle karşılanması, yaşamın hızla normale dönmesi, olası afetlere karşı başa çıkma kapasitesinin artırılması ve en az zarar ile daha güvenli bir yaşam çevresinin oluşturulması için gerekli kurumsal, fiziksel, sosyal ve ekonomik faaliyetlerden oluşan bir süreçtir. Ayrıca, iyileştirme, afetten etkilenen mekânsal ve fiziksel çevrelerin güçlendirilmesi yoluyla daha güvenli yaşam alanları oluşturmayı, risk azaltma, sürdürülebilir kentleşme, dirençli şehirler inşa etme ve iklim değişikliğine uyumlu yeşil alan planlaması gibi afetin fırsata dönüştürülmesi için yapılan uygulamaları da içermektedir (AFAD, TASİP (Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı), 2023).

Gerçekleşen bir afet sonucu oluşan yapısal, sosyal, ekonomik ve çevresel zararların ortadan kaldırılması; daha iyi bir yapı inşa ederek toplumu afetlere karşı daha dayanıklı hale getirmek amacıyla planlı veya projelendirilen çalışmalardır (AFAD, TASİP (Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı), 2023).

3. TÜRK KIZILAY

3.1. Türk Kızılay Tarihçesi

Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi'nin temel felsefesi, 1919 yılında Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu'nun kurulmasıyla çok kapsamlı ortak bir yapıya dönüşmüştür. Bu kuruluş, 5 kurucu ulusal derneğin liderliğinde faaliyetlerine başlamış olup yaklaşık bir asırlık geçmişiyle birlikte, ulusal derneklerle birlikte dünya genelinde insani yardım çalışmalarını tarafsız bir şekilde sürdüren önemli bir yapıdır. Türk ulusu, doğası, dini, kültürü ve tarihi gereği insanlığa saygı ve yardımı ilke edinerek, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Hareketi'ne ilk katılan ülkelerden biri olmuştur (Türk Kızılay, 2021).

Hareketin ilk bileşeni olan Uluslararası Kızılhaç Komitesi, 1863 yılında Cenevre'de ilk toplantısını gerçekleştirmiş ve 28 Ağustos 1864 tarihinde birçok Avrupa ülkesinin katılımıyla Cenevre Sözleşmesi imzalanmıştır. Bu sözleşme, savaşlarda yaralı askerlerin ve onlara bakan görevlilerin tarafsız kabul edilmesini, ordularda görevli sağlık personelinin tanınmasını ve bu simgenin bir bayrak olarak gönderildiği bölgelerin tarafsız sayılmasını amaçlamıştır. Sözleşmeye taraf olan ülkeler, kendi ülkelerinde bir Kızılhaç örgütü kurmayı taahhüt etmişlerdir. Osmanlı İmparatorluğu, Cenevre Sözleşmesi'ne 5 Temmuz 1865'te taraf olmuş ve 11 Haziran 1868'de "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti"ni kurmuştur (Türk Kızılay, 2021).

Hareketin Kızılay adını alan ve Kızılay amblemini taşıyan ilk ulusal derneği Türk Kızılay'dır. Günümüzde farklı alanlarda hizmetlerini sürdüren Türk Kızılay, gücünü üyelerinden, gönüllülerinden ve toplumun bağışlarından alarak ulusal ve uluslararası düzeyde önemli başarılar elde etmeye devam etmektedir (Türk Kızılay, 2021).

Kızılay'ın sembolü, beyaz zemin üzerinde sol tarafa doğru açık kırmızı "ay" işaretinden oluşmaktadır. Kızılay, Devletler Hukuku'nun ilgi hükümlerine göre, buhran dönemde silahlı kuvvetlerin sağlık servisleri ile o kararların tanımladığı birey ve kuruluşlara göre "koruyucu ve belirtici işaret" şeklinde onaylanmış olup; bunların dışında kalan hiç kimse, kurul ve kurum, savaşta tarafsızlık ve dokunulmazlık sembolü olan bu işareti kullanmamaktadır (Türk Kızılay, 2024).

Türk Kızılay, 1876 Osmanlı- Rus Savaşı'ndan 1974 Kıbrıs Barış Harekati'na kadar Türkiye de yaşanan tüm çatışmalarda, cephenin arkasında tesis ettiği mobil ve sabit hastaneler, hastane gemileri, hasta nakil hizmetleri, yetiştirdiği hemşireler ve gönüllü

hasta bakıcılar tarafından harp sahasında yaralanmış veya hastalanmış yüzlerce Mehmetçik'in dost ve düşman askerinin bakım ve tedavisine yardımcı olmuş, tarafsız bir şekilde savaş mağdurlarına ihtiyaçları olan insancıl yardımlarda bulunmuştur. Savaşın etkilerine maruz kalan sivil toplumun bakım hizmetleri ve korunması amacıyla gayret göstermiştir. I Meşrutiyetin ilan edildikten sonra İstanbul'da yaşanan büyük kolera salgınından şimdiye kadar Türkiye'de meydana gelen afet ve acil durumlarda afetzedelerin yaşamsal temel ihtiyaçlarını sağlamış olup uluslararası yardım faaliyetlerine katılarak eğitim ve diğer ilgili hizmetler alanında öncülük yapmış, korunma ihtiyacı bulunan birçok kişiye gerekli sosyal destek ve hizmetleri sağlamıştır (Akgün ve Uluğtekin, 2001).

Kızılay'ın gayesi; yer zaman fark etmeksizin, ayırım gözetmeden insanların acılarını önlemeye yada azaltmaya çalışmak, insan onurunu zedelemekten kişinin hayatını ve sağlığını muhafaza etmek, bireyin kişiliğine hürmet gösterilmesini temin etmek ve insanlar arasındaki karşılıklı dostluğu, iş birliğini, saygıyı, anlayışı ve sürekli barışı sağlamaya çabalamaktır. Kızılay gereksinim olduğu anda dayanışmanın, işkence anında eşitliğin, harbin en hiddetli vaktinde insancıl olmanın, tarafsızlığın ve barışın sembolüdür (Türk Kızılay, 2024).

Kızılay, Uluslararası Kızılay-Kızılhaç Topluluğu'nun temel prensiplerini benimsemektedir. Bu prensipler; insanlık, ayrımcılık yapmama, tarafsızlık, bağımsızlık, hayır kurumu kimliği, birlik ve evrensellik ilkeleridir. Kızılay, tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk kurallarına tabi, kar amacı gütmeyen, karşılıksız yardım ve hizmet sunan ve toplum yararına çalışan bir gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur (Çapa, 2010).

3.2. Türk Kızılay Temel İlkeleri

Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Hareketi'nin temel ilkeleri, 1965 yılında ilan edilmiştir. Bu ilkeler, hareketin insani yardım çalışmalarını yönlendiren temel prensipler olup Uluslararası Federasyon (IFRC), Ulusal Dernekler (Kızılay/Kızılhaç) ve Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) çalışanları ve gönüllülerine yardım faaliyetlerinde rehberlik etmek, aynı zamanda hareketin amacını ve insani değerlerini tanıtmaktır. İnsanlık, her koşulda insan ıstırabını önlemeyi ve dindirmeyi amaçlayan çalışmaları ifade eder. Ayrım gözetmemek, milliyet, ırk, din veya siyasi görüş ayrımı gözetmeksizin insani ihtiyaçlara öncelik verme prensibini vurgular. Tarafsızlık, düşmanlıklar ve ideolojik çatışmalarla ilişki kurmama ilkesini temsil eder. Bağımsızlık, Kızılay'ın insani faaliyetlerinde kamu otoritelerinin yardımcısı olmasına rağmen, kendi bağımsız yapısını koruyarak temel ilkelere uygun hareket etmesini sağlar. Gönüllü

hizmet, tamamen çıkar gözetmeyen bir yardım anlayışını benimser. Birlik ilkesi, Türkiye’de yalnızca bir Kızılay Derneği’nin varlığını ve bu derneğin tüm yurttaki insani faaliyetleri yürütmesini ifade eder. Evrensellik, diğer ulusal derneklerle eşit statüde yer alarak küresel bir organizasyonun parçası olmayı temsil eder (Türk Kızılay, 2021; Vikipedi, 2025b).

3.3. Türk Kızılay Organizasyon Yapılanması

Misyonu, iyiliğin gücüyle birey ve toplumun dirençliliğini artırmak, insan onurunu korumak ve acıyı dindirmek için çalışmaktır; vizyonu ise herkes için esenlik ve güvenli bir yaşam sağlamaktır (Türk Kızılay, 2021). Türk Kızılay 1868’den bugünüme kadar toplumda beraberliği sürdürmek, toplumsal refahın ilerlemesine yardımcı olmak, yoksul ve gereksinimli insanlara barınma, beslenme ve sağlık yardımı sağlamaktadır (Türk Kızılay, 2024). Türk Kızılay’ın faaliyet sunduğu alanlar; kan, afet, uluslararası yardım, göç ve mülteci hizmetleri, sosyal hizmetler, sağlık, ilk yardım, eğitim, gençlik ve mineralli su işletmeleridir. Türk Kızılay organizasyon yapısında hiyerarşik teşkilatlanma şeması en günceli 2024 yılına ait verilerdir. Genel Kurula bağlı; Denetim Kurulu, Yönetim Kurulu ve İl Merkezi ve İlçe Şubeleri olmak üzere üç yapı bulunmaktadır. Yönetim Kuruluna bağlı altı tane yardımcı birim bulunmaktadır. Bunlar; Kızılay Komiteleri, Kızılay Konseyleri, İcra Kurulu, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Hukuk Müşavirliği ve Basın Müşavirliğidir. Yönetim Kuruluna bağlı sekiz genel müdürlük ve üç başkanlık mevkisi olmak on bir yapılanma bulunmaktadır. Genel Müdürlükler ve Başkanlıklar; Kan Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Taşınmaz Yönetimi Genel Müdürlüğü, Toplumsal Hizmetler Genel Müdürlüğü, Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü, Uluslararası İşler ve Göç Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Finans ve Mali İşler Genel Müdürlüğü, Destek Hizmetler Genel Müdürlüğü, İletişim ve Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü, Yönetişim Ofisi Genel Müdürlüğü ve Kurumsal Risk ve Kontrol Başkanlığıdır (Türk Kızılay, 2025).

3.4. Türk Kızılay’ın Türkiye Afet Müdahale Planı’ndaki Görevi

Türkiye Afet Müdahale Planı yerelde 23 çalışma grubu, ulusal da ise 25 çalışma grubu ile afet ve acil durumlara ilişkin müdahale çalışmalarında görev alacak çalışma grupları ve koordinasyon birimlerine ait rolleri ve sorumlulukları tanımlamaktadır. Bu çalışma gruplarının ana çözüm ortakları arasında tek dernek Türk Kızılay’dır (AFAD, 2022a). Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı koordinesinde hazırlanan Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında Türk Kızılay ana çözüm ortaklığında destek

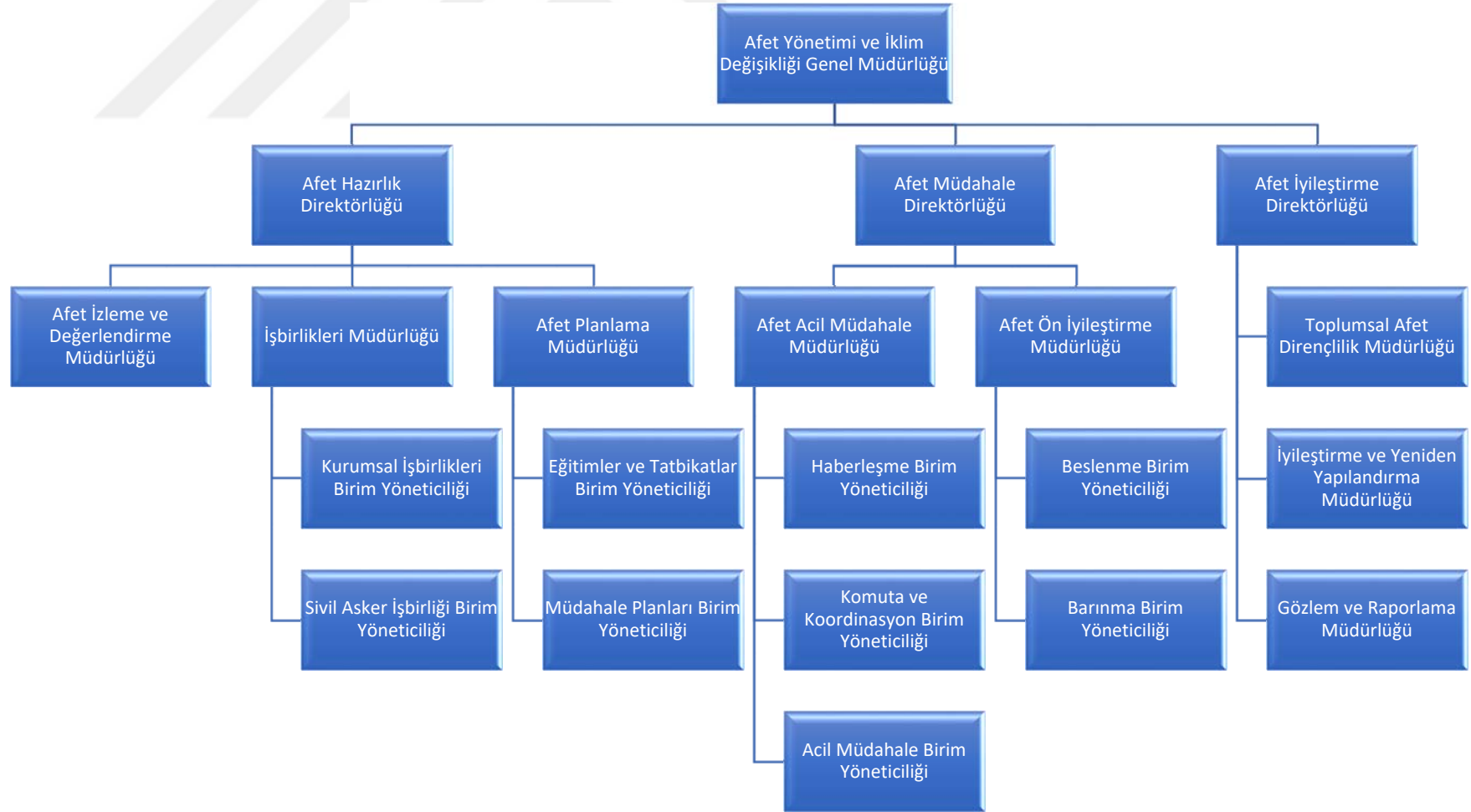
özüm ortakları olan Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, özel sektörler ile birlikte çalışmalarını yürütmektedir (AFAD, 2022a). Bu çalışma gruplarında, temel çözüm ortakları ile destek çözüm ortakları olarak görev dağılımı bulunmaktadır. Türk Kızılay, bu çalışma gruplarında sadece bir alanda ana çözüm ortağı ve 9 alanda da destek çözüm ortağı olarak yer alır. Kızılay, temel çözüm ortağı olarak beslenme çalışma grubunda yer almaktadır. Afet ve acil durumlarda, afetzedelerin beslenme ihtiyaçlarını kendi imkanlarıyla karşılayabilecek duruma gelene kadar onlara asgari (sphere) standartlardaki beslenme kriterlerinin altına düşmeyecek şekilde hızlı ve doğru bir şekilde yanıt verebilmek için beslenme tesislerini inşa etme, işletme ve dağıtım faaliyetlerini gerçekleştirmek, beslenme çalışma grubunun başlıca amaçlarındandır. Afet sonrasında ihtiyaç tespiti yapıldıktan sonra, bölge müdürlükleri bünyesindeki beslenme birimlerinin (mobil mutfak, sahra mutfak kiti, ikram aracı, konteyner mutfak, mobil aşevi, mobil ekmek fırını vb.) afet bölgesine yerleştirilmesi ile beslenme hizmeti sunulur. Beslenme hizmeti; kumanya, gıda paketi ve sıcak yemek olarak düzenlenir. Bu düzenleme, afetin türü, şiddeti, afetten etkilenenlerin sayısı, afetin meydana geldiği şehir veya bölge, yerleşim şekli, sosyo-kültürel yapı, özel ihtiyaç grupları gibi birçok faktör göz önünde bulundurularak yapılır (AFAD, 2022a; Kızılay, Türk Kızılayı Ulusal Düzey Afet Beslenme Grubu Planı, 2024). Türk Kızılay ana çözüm ortağı olan beslenme grubunun yanı sıra 9 alanda destek çözüm ortağı olarak görev almaktadır. Bu afet çalışma grupları şunlardır: Afet barınma grubu, aynı bağış depo yönetimi ve dağıtım grubu, afet psikososyal destek grubu, afet nakliye grubu, uluslararası destek ve işbirliği grubu, ulusal ve uluslararası nakdi bağış grubu, afet sağlık grubu ve afet iletişim grubudur. Bu afet çalışma gruplarının da ana çözüm ortağı olan kurum/kuruluşlar vardır fakat Türk Kızılay bu çalışma gruplarına destek vermektedir (AFAD, 2022a).

3.5. Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü

Türk Kızılay ülkemizin afet yönetim sistemi çerçevesinde önemli görev ve yükümlölükleri bulunan bir dernektir. Kurulduğu zamandan günümüze kadar, afet yönetimi alanında, merkezi ve yerel ölçütte kurul ve komiteler ile birlikte, aktif olarak çalışmaya devam etmektedir. 1924 senesinden bugüne dek Kızılay, afet yönetim sürecinin müdahale ve iyileştirme basamaklarında, barınma, ısınma, giyecek, yiyecek ve

içecek igereksinimlerinin karşılanmasında önemli sorumluluk sahibi olmuştur (Türk Kızılay, 2023). Kızılay, çeşitli zamanlarda, kamu otoritelerinin desteğiyle afetlerden etkilenen bireylere nakit yardımı, inşaat malzemesi desteği sağlamış ve bazen uzun süreli geçici ya da kalıcı konutlar inşa ettirmiştir. Türk Kızılay, Türkiye genelinde yaygınlaştırdığı afet müdahale ve afet lojistik modelleri ile dünya çapında en iyi afet yapılandırmalarından bir kuruluştur.

Türk Kızılay, lke içerisinde oluşan doğa kaynaklı afetler sonrasında afetten etkilenen insanlara acil beslenme hizmeti vermektedir. Acil barınma konusunda, devletin ilgili birimlerine ek olarak destekleyici bir rol üstlenir. Afet Yönetimi ve İklım Değişikliği Genel Müdürlüğü'nün merkezi yerleşkesi Ankara ilinin Etimesgut ilçesinde bulunan Afet Operasyon Merkezidir. Afet müdahale ve lojistik sistemlerini ülke genelinde yaygınlaştırarak, bu ağla dünyanın önde gelen afet organizasyonlarından birine sahip olan Türk Kızılay, bölgesel düzeyde Afet Operasyon Merkezi'ne (AFOM) bağlı 5 Bölge Afet Yönetimi Müdürlüğü (BAYM) ve 13 Afet Müdahale Merkezi (11 Afet Müdahale Merkezi ve 2 Yerel Afet Yönetim Merkezi) ile afet bölgelerine hızla ulaşarak afet hizmetlerini sunmaktadır. BAYM'da bulunan müdürlükler; İç Anadolu Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü, Marmara Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü, Karadeniz Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü, Doğu Anadolu Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü, Ege Bölge Afet Yönetim Müdürlüğü'dr (Türk Kızılay, 2020) (şekil 7). Türk Kızılay, afet alanında beslenme ihtiyaçlarını karşılamak üzere sabit mutfak, sabit fırın ve yemekhaneleri kullanarak yerel kapasiteyi kullanmaktadır. Ayrıca ihtiyaç durumunda Mobil Ekmek Fırını, Mobil Mutfak ve Mobil İkrım Araçları ile kaliteli ve hızlı hizmet sunarak afetzedelerin ve afet alanında çalışan personelin beslenme ihtiyaını karşılamaktadır. Ankara ve Erzincan'da çadır işletmesi ve üretim atölyesi bulunan Türk Kızılay, yurt içi ve yurt dışı insani yardım projelerinde uzun süreli kullanılan afet çadırlarının yanı sıra ihtiyaa göre özel çadırlar da üretmektedir. Organizasyon yapısında ilk kurulduğu tarih 2001 yılı olup Genel Mdrlğe bağlı iki müdürlük ve saymanlık bulunurken, günümüzde Afet Yönetimi ve İklım Değişikliği Genel Müdürlüğü bünyesinde  direktrlkten oluşmaktadır. Bu direktrlkler: Afet Hazırlık Direktörlüğü, Afet Müdahale Direktörlüğü ve Afet İyileştirme Direktrlğdr" (şekil 6) (Türk Kızılay, 2023; Aydınılmaz, 2021).

Şekil 6. 2024 Afet Operasyon Merkezi Yapılanması (Türk Kızılay, 2023)

İÇ ANADOLU BÖLGE AFET YÖNETİMİ MÜDÜRLÜĞÜ		MARMARA BÖLGE AFET YÖNETİMİ MÜDÜRLÜĞÜ			KARADENİZ BÖLGE AFET YÖNETİMİ MÜDÜRLÜĞÜ		DOĞU ANADOLU BÖLGE AFET YÖNETİMİ MÜDÜRLÜĞÜ			EGE BÖLGE AFET YÖNETİMİ MÜDÜRLÜĞÜ
ANKARA AFET MÜDAHALE MERKEZİ	ADANA AFET MÜDAHALE MERKEZİ	İSTANBUL ANADOLU AFET MÜDAHALE MERKEZİ	İSTANBUL AVRUPA AFET MÜDAHALE MERKEZİ	KIRKLARELİ AFET MÜDAHALE MERKEZİ	DÜZCE AFET MÜDAHALE MERKEZİ	TRABZON AFET MÜDAHALE MERKEZİ	ERZURUM AFET MÜDAHALE MERKEZİ	MUŞ AFET MÜDAHALE MERKEZİ	ELAZIĞ AFET MÜDAHALE MERKEZİ	İZMİR AFET MÜDAHALE MERKEZİ
ANKARA	ADANA	İSTANBUL ANADOLU	İSTANBUL AVRUPA	KIRKLARELİ	DÜZCE	TRABZON	ERZURUM	MUŞ	ELAZIĞ	İZMİR
AFYON	GAZİANTEP	KOCAELİ		ÇANAKKALE	BARTIN	ARTVIN	AĞRI	BATMAN	ADIYAMAN	ANTALYA
AKSARAY	HATAY	YALOVA		EDİRNE	BOLU	GİRESUN	ARDAHAN	BİNGÖL	DIYARBAKIR	AYDIN
AMASYA	KAHRAMANMARAŞ	BİLECİK		TEKİRDAĞ	KARABÜK	GÜMÜŞHANE	BAYBURT	BİTLİS	MALATYA	BALIKESİR
ÇANKIRI	KARAMAN	BURSA			KASTAMONU	RİZE	ERZİNCAN	HAKKARİ	MARDİN	BURDUR
ÇORUM	KAYSERİ				SAKARYA	ORDU	IĞDIR	SİİRT	SİVAS	DENİZLİ
ESKİŞEHİR	KİLİS				SİNOP	SAMSUN	KARS	ŞİRNAK	ŞANLIURFA	KÜTAHYA
KIRIKKALE	MERSİN				ZONGULDAK			VAN	TUNCELİ	MANİSA
KİRŞEHİR	NİĞDE									MUĞLA
KONYA	OSMANİYE									UŞAK
NEVŞEHİR										
TOKAT										
YOZGAT										
ISPARTA										
14	10	5	1	4	8	7	7	8	8	10

Şekil 7. Bölge Afet Yönetim Müdürlükleri ve Afet Müdahale Merkezleri (Türk Kızılay, 2020)

3.5.1. Afet Hazırlık Direktörlüğü

Afet Hazırlık Direktörlüğü'nün vizyon, strateji ve hedefleri doğrultusunda, afet ve acil durumlar öncesinde gerekli strateji ve müdahale planlarının hazırlanması sağlanır. Afet yönetimi ile ilgili usul ve esasların mevzuatının hazırlanması ve güncellenmesi de bu süreçlerin önemli bir parçasıdır. Bunun yanı sıra, toplumu afet öncesinde bilinçlendirme çalışmaları yürütülürken, personelin uzmanlık eğitimlerinin organize edilmesi de gerçekleştirilir. Ayrıca, hazırlanan müdahale ve stratejik planlar çerçevesinde düzenlenen tatbikatların planlanması ve yönetimi de direktörlük tarafından sağlanır. Bu kapsamda tüm çalışmalar, afet hazırlık ve yönetimi süreçlerinin etkin bir şekilde ilerlemesini destekler (Türk Kızılay, 2025c).

Afetlere karşı önceden strateji ve müdahale planları hazırlamakta, bu planları düzenli olarak güncellemekte, tatbikatlarla etkinliğini test etmekte ve süreçleri sürekli değerlendirmektedir. Personelin afetlere profesyonelce müdahale edebilmesi için uzmanlık eğitimleri düzenlenirken, gönüllülerin hazırlık düzeylerini artırmak amacıyla temel eğitimler verilmektedir. Aynı zamanda, toplumun afet bilincini yükseltmek ve farkındalığı artırmak için kurum içi ve dışı bilinçlendirme çalışmalarına önem verilmektedir. Direktörlüğün çalışmaları, afetleri izleme ve değerlendirme, diğer kurumlarla iş birliği ve afet planlaması gibi farklı alanlarda uzmanlaşmış müdürlükler tarafından yürütülmektedir (Kızılay, Afet Yönetimi Genel Müdür Yardımcılığı Detaylı Faaliyet Raporu, 2021). Ayrıca güncel çalışmalara ulaşmak için Türk Kızılay afet çalışmalarına ilişkin yıllık faaliyet raporları kurumsal sitede belirtilmektedir (Türk Kızılay, 2025d).

Afet Hazırlık Direktörlüğü'nün ana sorumlulukları, Beslenme Strateji Planı, Kızılay Afet Planları, Türkiye Afet Müdahale Planı ve il bazında operasyon planlarının hazırlanmasını ve güncellenmesini sağlar. Kurum içi ve dışı paydaşlarla koordinasyonu sürdürür, afet izleme sistemlerini aktif hale getirir ve afetleri sürekli izleyip değerlendirilmesini raporlar. Teknolojik gelişmelere uygun erken uyarı sistemlerinin entegrasyonunu sağlar. Afet yönetim merkezlerinde düzenli tatbikatlar düzenler ve tatbikat sonrası elde edilen verilerle süreçleri iyileştirmek için çalışmalar yapar. Sivil-asker iş birliği kapsamında mevzuatların takibini gerçekleştirir ve ilgili ulusal ile uluslararası kuruluşlarla iş birliği sağlar. Seferberlik ve savaş hali hazırlıklarını koordine eder, Kızılay Afet Müdahale Planı çerçevesinde görevleri yerine getirir. İlgili müdürlüklerle birlikte afet eğitim sisteminin standartlarının belirlenmesini sağlar. Bu eğitimleri toplum, personel ve gönüllüler için organize eder (Türk Kızılay, 2025c).

3.5.2. Afet Müdahale Direktörlüğü

Ülkemizde yaşanan beklenmedik olaylar ve acil durumlarda gerçekleştirilen yardım çalışmalarının yönetimi, temel ihtiyaçların karşılanması ve arama kurtarma gibi faaliyetlerin yürütülmesinden sorumludur. Olağan dönemde özellikle beslenme, barınma ve acil durumlara müdahale alanlarında iyileştirmeler yaparak, standartları belirleyerek ve teknolojik gelişmeleri takip ederek daha etkin bir müdahale sistemi oluşturmayı hedeflemektedir. Afet ve acil durumda hızlı karar alma mekanizmaları kurulmaktadır. Kısa sürede ve etkili bir şekilde müdahale planları uygulanmaktadır. Alana giden ekipler ihtiyaç analizi sonrası gerekli tüm kaynakları işbirliği ve koordinasyon çerçevesinde aktif bir şekilde eyleme dönüştürür. Direktörlük çalışmaları, acil durumlara müdahale ve önceden yapılan hazırlıklar olmak üzere iki ana başlık altında yürütülmektedir (Kızılay, Afet Yönetimi Genel Müdür Yardımcılığı Detaylı Faaliyet Raporu, 2021).

Afet Müdahale Direktörlüğü'nün vizyon, strateji ve hedefleri doğrultusunda, afet ve acil durumlarda merkezi yapıda kriz masası ve afet alanında ekip başkanlıklarının kurulması ve Kızılay Afet Müdahale Planı kapsamında oluşturulacak ekiplerin (Acil Müdahale, Haberleşme, Beslenme, Barınma vb.) koordinasyonunu sağlar. Olağan durumlarda beslenme, barınma ve temiz su ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ön iyileştirme çalışmalarını koordine eder ve standartların geliştirilmesini destekler. Ayrıca, bölge afet yönetimi müdürlüklerinin faaliyetlerini etkin bir şekilde koordine eder (Türk Kızılay, 2025c).

3.5.3. Afet İyileştirme Direktörlüğü

Afet öncesinde ve sonrasında iyileştirme yöntemleri ve standartların oluşturulması, projelerin yürütülmesi, fizibilite incelemelerinin hazırlanması, risk değerlendirmelerinin gerçekleştirilmesi ve risk yönetiminin sağlanması, sağlanan afet hizmetlerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi çalışmalarının yapılması, normal ve olağanüstü hallerde kurum içindeki ve dışındaki raporlamaların gerçekleştirilmesi, Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü bünyesindeki birimlerin gözlemlenmesi ve raporlanması amacıyla faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü, 2024).

4. GEREÇ VE YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türk Kızılay'da görev yapan afet personelinin afetlere hazırlık ve bilinç düzeyini ölçmektir. Ülkemizde yapılan araştırmalar, bireylerin afet bilinci ve hazırlıklarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu eksiklikler, afetlerin olumsuz etkilerinin artmasına ve can, mal, ekonomik kayıpların yanı sıra uzun süreli psikolojik sorunlara yol açabilmektedir. Toplumun afetlere karşı etkin bir şekilde eğitilmesi, kurum çalışanlarının eğitimiyle sağlanabilir. Yapılan çalışma neticesinde, Kızılay afet personelinin bilgi ve hazırlık seviyelerini ortaya koyarak, bu alandaki sorunlara çözüm sunmayı hedeflemektedir.

4.2. Araştırmanın Önemi

Bu araştırma, afetlere hazırlık ve bilinç düzeyinin ölçülmesinin önemini vurgulamaktadır. Türk Kızılay personelinin afetlere hazır olması, toplumun genel afet direncini artırmada kritik bir rol oynar. Personelin bilgi ve farkındalık seviyelerinin yükseltilmesi, hem operasyonel etkinliği artırır hem de toplumun afet bilincini geliştirir. Bu çalışma, eksiklikleri belirleyerek, gelecekteki afetlere daha hızlı ve etkili müdahale için eğitim ve strateji geliştirilmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

4.3. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırmanın kapsamı, Türkiye genelinde Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü yapısına bağlı Afet Operasyon Merkezi (AFOM) ile 11 Afet Müdahale Merkezi (Ankara, İstanbul Anadolu, İstanbul Avrupa, İzmir, Muş, Adana, Elazığ, Erzurum, Trabzon, Düzce) ve ayrıca Samsun ve Sivas'ta bulunan 2 yerel Afet Müdahale Merkezini içermektedir. Araştırma kapsamında, afetlere hazırlık ve bilinç düzeylerini belirlemek amacıyla anket çalışması bu birimlerde görev yapan toplamda 270 personelden 165 personel katılmayı kabul etmiştir. Verilerin toplanmasında kolaylı örnekleme ile %95 güven seviyesi ve %5 hata payı göz önünde bulundurularak katılımcı sayısı hesaplanmıştır (Surver Monkey, 2025). Anket, farklı merkezlerdeki afet müdahale personelinin bilgi ve farkındalık düzeylerini değerlendirmek ve mevcut durumu analiz etmek için kullanılmıştır.

4.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Olağan ve afet çalışmalarından dolayı araştırmanın evreni Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü yapısı ile çerçevesi belirlenmiş olup Türkiye genelini içerek biçimde değerlendirilmiştir. Bu araştırma tanımlayıcı şekilde olup çalışmanın neticesi yalnızca kapsam dahilinde ki Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü için geçerlidir ve diğer Türk Kızılay yapıları ile genelleme yapılamaz.

4.5. Veri Toplama Araçları ve Yöntemi

Bu araştırma, afetlere hazırlık ve bilinç düzeylerini belirlemek amacıyla Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü'nün personeline anket uygulamasını kapsamaktadır. Bu minvalde, ihtiyaç duyulan onaylar temin edildikten sonra anket tekniği kullanılarak veri toplama işlemi gerçekleştirilmiş ve anket formu uygulanmıştır. Anket sonuçları SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı) 25 paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve istatistiksel değerlendirme için frekans tabloları ile grafikler oluşturularak yorumlanmıştır. Anket formunun ilk bölümünde araştırmanın amacı ve kapsamına dair bilgilere, ikinci bölümünde ise katılımcıların demografik özelliklerine yer verilmiştir (7 soru). Sonraki bölümde HASPAHA ölçeği kullanılarak afetlere hazırlık ve bilinç düzeylerini (Tercan ve Şahin, 2021) belirleme amaçlı kesinlikle katılmıyorum, katılmıyorum, karasızım, katılıyorum, kesinlikle katılıyorum şeklinde 5 seçenekle oluşturulmuş 27 soru bulunmaktadır.

4.6. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın planlama sürecinde çalışmanın yapılacağı Türkiye Kızılay Derneği ile görüşülerek çalışma hakkında bilgi verildi ve onayı alındı (Ek 2).

Araştırma başlamadan önce, Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma Yayın Etik Kurulundan Etik Kurul Onayı (Etik Kurul Kararı) alındı. (Tarih: 23.02.2022, Sayı: 81066)

Yapılacak araştırma öncesinde, katılımcılara ankete başlamadan önce anketin giriş kısmında gerekli bilgilendirmeler yapılarak onamları alındı.

4.7. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler SPSS (Sosyal Bilimler İçin İstatistik Programı 25.0) programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (sayı, yüzde, ortalama, standart sapma) kullanılmıştır. Normal

dağılıma uygunluk, Q-Q Plot ile incelenmiştir (Chan, 2003). Verilerin normal dağılım göstermesi, çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 3 arasında olmasına dayanır (Shao, 2002). Ayrıca, normalliği test etmek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Ölçeğin normal dağılıma uymadığı tespit edilmiştir. Buna göre nonparametrik testler uygulanmıştır.

Nicel değişkenlerimizin iki ilişkisiz örneklemden elde edilen puanların birbirinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini test etmek için Mann-Whitney U testi yapılmıştır. İlişkisiz ikiden çok örneklem değerlerinin birbirinden anlamlı bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi, farkın hangi gruplardan kaynaklandığını görebilmek için düzeltilmiş Bonferroni testi uygulanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla “Güvenilirlik Analizi” uygulanmıştır. Araştırmada p değerleri 0.05’in altında olan değerler anlamlı kabul edilmiştir (Chan, 2003; Shao, 2002). Çalışmada, değişkenler arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları Tablo 7’de verilmiştir. Ölçeğin güvenirlik kat sayıları 0,678-0,923 aralığında hesaplanmış ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. Cronbach Alfa değerlerinin 0.6’tan büyük olması, kullanılan ölçeklerin güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır. Bu da çalışmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılıklarının iyi olduğunu göstermektedir. Güvenirlik analizinde, 0-1 arasında değişen Cronbach’s Alpha (α) katsayısı değeri; 0.00-0.40 arasında ise ölçeğin güvenilir olmadığı; 0.40 -0.60 arasında ise düşük güvenirlikte, 0.60-0.80 arasında ise oldukça güvenilir ve 0.80-1.00 arasında ise yüksek derecede güvenilir bir ölçek olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2005).

Tablo 7. Araştırmada kullanılan ölçeğin güvenirlik analizi sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	İfade sayısı	Cronbach's Alpha
İstek	3	0.678
Önem	5	0.813
Özyeterlilik	8	0.887
Müdahale becerisi	8	0.741
Yarar	3	0.736
HASPAHA	27	0.923

5. BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmaya katılanların demografik bilgilerine ilişkin dağılım Tablo 8’de kapsamlı bir biçimde belirtilmiştir. Katılımcıların %69.1’inin erkek, %30.9’unun kadın olduğu görülmüştür. Katılımcıların %67.3’ünün evli, %32.7’sinin bekar olduğu görülmüştür. Katılımcıların %37.6’sının 38 ve üstü, %33.9’unun 27 ve altı yaş grubunda olduğu görülmüştür. Katılımcıların %49.1’inin lisans mezunu, %28.5’inin ön lisans ve altı mezun olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların %49.1’inin 0-5 yıl hizmet süresinin olduğu görülmüştür. Katılımcıların %61.7’sinin Yetkili/Uzman/Uzman Yrd. pozisyonlarında çalıştığı görülmüştür. Katılımcıların %29.1’inin Afet Operasyon Merkezi’nde, %27.3’ünün İç Anadolu BAYM bölgelerinde çalıştığı saptanmıştır.

Tablo 8. Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler		Sayı	%
Cinsiyet	Kadın	51	30.9
	Erkek	114	69.1
Medeni durum	Evli	111	67.3
	Bekar	54	32.7
Yaş	27 ve altı	56	33.9
	28-37	47	28.5
	38 ve üstü	62	37.6
Eğiti durumu	Ön Lisans ve altı	47	28.5
	Lisans	81	49.1
	Yüksek Lisans ve üstü	37	22.4
Hizmet süresi	0-5 Yıl	81	49.1
	6-10 Yıl	26	15.8
	11-15 Yıl	19	11.5
	16-20 Yıl	25	15.2
	21 Yıl ve üstü	14	8.5
Kurumdaki pozisyon	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	19.4
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	61.8
	Birim Yöneticisi	18	10.9
	Müdür	13	7.9
	İç Anadolu BAYM	45	27.3
Çalıştığı bölge	Karadeniz BAYM	17	10.3
	Marmara BAYM	17	10.3
	Ege BAYM	13	7.9
	Doğu Anadolu BAYM	25	15.2
	Afet Operasyon Merkezi	48	29.1

Araştırmada bulunan ölçeğin ortalamaları istek 11.68, önem 22.76, özyeterlilik 34.72, müdahale becerisi 33.83, yarar 12.90, HASPAHA 115.89 olduğu tespit edilmiştir. Ölçeğe ilişkin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -3 ile +3 arasında olmadığı görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 9. Ölçeğe ilişkin ortalama dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Min	Max	Medyan	$\bar{x}$	SS	Çarpıklık	Basıklık
İstek	5	15	12.00	11.68	2.40	-0.537	-0.280
Önem	7	25	24.00	22.76	3.03	-2.748	9.570
Özyeterlilik	8	40	36.00	34.72	5.18	-1.771	5.301
Müdahale becerisi	8	61	35.00	33.83	5.92	-0.854	5.549
Yarar	3	15	13.00	12.90	2.07	-1.769	5.650
HASPAHA	34	140	118.00	115.89	15.58	-1.920	6.407

Min: Minimum, Max: Maximum, Medyan: Ortanca, $\bar{x}$: Ortalama, SS: Standart Sapma.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının cinsiyete göre değişip değişmediğini ortaya koymak amacıyla Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Katılımcıların cinsiyetine göre, HASPAHA ölçeği yarar boyutu puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). Bu duruma ilişkin erkeklerin yarar puanı kadınlardan daha büyük olduğu görülmüştür (Tablo 10).

Tablo 10. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının cinsiyete göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	MU	p
İstek	Kadın	51	73.50	2422.50	0.084
	Erkek	114	87.25		
Önem	Kadın	51	87.72	2666.50	0.385
	Erkek	114	80.89		
Özyeterlilik	Kadın	51	74.50	2473.50	0.125
	Erkek	114	86.80		
Müdahale becerisi	Kadın	51	78.68	2686.50	0.435
	Erkek	114	84.93		
Yarar	Kadın	51	67.62	2122.50	0.005*
	Erkek	114	89.88		

* $p<0.05$, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, MU: Mann-Whitney U testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

Katılımcıların medeni durumuna göre, HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0.05$) (Tablo 11).

Tablo 11. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının medeni duruma göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Medeni Durum	N	Sıra Ort.	MU	p
İstek	Evli	111	85.95	2669.00	0.249
	Bekar	54	76.93		
Önem	Evli	111	83.35	2958.00	0.890
	Bekar	54	82.28		
Özyeterlilik	Evli	111	86.70	2586.00	0.152
	Bekar	54	75.39		
Müdahale becerisi	Evli	111	81.06	2781.50	0.453
	Bekar	54	86.99		
Yarar	Evli	111	80.44	2712.50	0.312
	Bekar	54	88.27		
HASPAHA	Evli	111	83.60	2930.50	0.817
	Bekar	54	81.77		

* $p<0.05$, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, MU: Mann-Whitney U testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Katılımcıların yaşa göre HASPAHA ölçeği yarar boyutu puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). 38 ve üzeri olan grubun yarar puanı diğer gruplardan daha büyüktür. Yapılan çoklu karşılaştırmaya göre 38 ve üstü olan katılımcıların yarar puanı 27 ve altı olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir (Tablo 12).

Tablo 12. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının yaşa göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Yaş	N	Sıra Ort.	KW	p	Fark
İstek	27 ve altı	56	76.11	2.083	0.353	
	28-37	47	83.82			
	38 ve üstü	62	88.60			
Önem	27 ve altı	56	82.58	0.256	0.880	
	28-37	47	85.78			
	38 ve üstü	62	81.27			
Özyeterlilik	27 ve altı	56	78.47	4.312	0.116	
	28-37	47	75.48			
	38 ve üstü	62	92.79			

Tablo 12. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyutları	Yaş	N	Sıra Ort.	KW	p	Fark
Müdahale becerisi	27 ve altı	56	85.15	0.437	0.804	
	28-37	47	79.20			
	38 ve üstü	62	83.94			
Yarar	27 ve altı (1)	56	75.13	6.065	0.048*	1<3
	28-37 (2)	47	77.22			
	38 ve üstü (3)	62	94.48			
HASPAHA	27 ve altı	56	78.72	2.169	0.338	
	28-37	47	78.79			
	38 ve üstü	62	90.06			

*p<0.05, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, KW: Kruskal-Wallis H testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumuna göre HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik arz etmediği görülmektedir (p>0.05) (Tablo 13).

Tablo 13. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının eğitim durumuna göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Eğitim Durumu	N	Sıra Ort.	KW	p
İstek	Ön Lisans ve altı	47	87.56	0.645	0.724
	Lisans	81	80.67		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	82.31		
Önem	Ön Lisans ve altı	47	79.77	1.269	0.530
	Lisans	81	81.46		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	90.49		
Özyeterlilik	Ön Lisans ve altı	47	95.31	4.855	0.088
	Lisans	81	76.11		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	82.45		
Müdahale becerisi	Ön Lisans ve altı	47	81.30	0.939	0.625
	Lisans	81	80.94		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	89.68		
Yarar	Ön Lisans ve altı	47	93.70	5.567	0.062
	Lisans	81	74.52		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	87.97		
HASPAHA	Ön Lisans ve altı	47	88.03	1.598	0.450
	Lisans	81	78.23		
	Yüksek Lisans ve üstü	37	87.05		

*p<0.05, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, KW: Kruskal-Wallis H testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının görev süresine ilişkin farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Katılımcıların hizmet süresine göre HASPAHA ölçeği ve istek, özyeterlilik, müdahale becerisi, yarar boyutları puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir ($p<0.05$). 6-10 yıl olan grubun istek puanı diğer gruplardan daha büyük, 16-20 yıl olan grubun özyeterlilik, müdahale becerisi, yarar, HASPAHA puanı diğer gruplardan daha büyüktür. Yapılan çoklu karşılaştırmaya göre 6-10 yıl, 16-20 yıl olan katılımcıların istek puanı 0-5 yıl olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir. 16-20 yıl olan katılımcıların öz yeterlilik puanı 0-5 yıl, 6-10 yıl olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir. 16-20 yıl olan katılımcıların müdahale becerisi puanı 6-10 yıl olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. 16-20 yıl olan katılımcıların yarar puanı 0-5 yıl, 6-10 yıl olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir. 16-20 yıl olan katılımcıların HASPAHA puanı 0-5 yıl, 6-10 yıl olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir (Tablo 14).

Tablo 14. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının hizmet süresine göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Hizmet Süresi	N	Sıra Ort.	KW	p	Fark
İstek	0-5 Yıl (1)	81	71.60	11.890	0.018*	1<2.4
	6-10 Yıl (2)	26	99.63			
	11-15 Yıl (3)	19	78.74			
	16-20 Yıl (4)	25	98.36			
	21 Yıl ve üstü (5)	14	96.43			
Önem	0-5 Yıl	81	79.49	2.944	0.567	
	6-10 Yıl	26	90.15			
	11-15 Yıl	19	77.26			
	16-20 Yıl	25	94.12			
	21 Yıl ve üstü	14	77.96			
Özyeterlilik	0-5 Yıl (1)	81	75.54	15.129	0.004*	1.2<4
	6-10 Yıl (2)	26	64.98			
	11-15 Yıl (3)	19	95.05			
	16-20 Yıl (4)	25	106.54			
	21 Yıl ve üstü (5)	14	101.21			
Müdahale becerisi	0-5 Yıl (1)	81	83.43	12.864	0.012*	2<4
	6-10 Yıl (2)	26	58.60			
	11-15 Yıl (3)	19	77.11			
	16-20 Yıl (4)	25	101.44			
	21 Yıl ve üstü (5)	14	100.93			

Tablo 14. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyutları	Hizmet Süresi	N	Sıra Ort.	KW	p	Fark
Yarar	0-5 Yıl (1)	81	74.91	15.030	0.005*	1.2<4
	6-10 Yıl (2)	26	75.40			
	11-15 Yıl (3)	19	84.53			
	16-20 Yıl (4)	25	115.16			
	21 Yıl ve üstü (5)	14	84.43			
HASPAHA	0-5 Yıl (1)	81	76.04	12.508	0.014*	1.2<4
	6-10 Yıl (2)	26	71.71			
	11-15 Yıl (3)	19	81.84			
	16-20 Yıl (4)	25	110.06			
	21 Yıl ve üstü (5)	14	97.50			

*p<0.05, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, KW: Kruskal-Wallis H testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının kurumdaki pozisyona göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Katılımcıların kurumdaki pozisyona göre HASPAHA ölçeği istek boyutu puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir değişiklik gösterdiği görülmektedir (p<0.05). Müdür olan grubun istek puanı diğer gruplardan daha büyüktür. Yapılan çoklu karşılaştırmaya göre müdür olan katılımcıların istek puanı Birim Yöneticisi olan katılımcılara göre daha büyük olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 15. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının kurumdaki pozisyona göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Kurumdaki Pozisyon	N	Sıra Ort.	KW	p	Fark
İstek	Destek/Tekniker/Hizmet Alım (1)	32	94.34	8.562	0.036*	3<4
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd. (2)	102	80.30			
	Birim Yöneticisi (3)	18	62.14			
	Müdür (4)	13	105.15			
Önem	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	82.22	0.740	0.864	
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	82.41			
	Birim Yöneticisi	18	80.19			
	Müdür	13	93.42			
Özyeterlilik	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	86.66	2.512	0.473	
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	81.28			
	Birim Yöneticisi	18	74.25			
	Müdür	13	99.58			
Müdahale becerisi	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	77.47	7.086	0.069	
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	83.55			
	Birim Yöneticisi	18	68.47			
	Müdür	13	112.42			

Tablo 15. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyutları	Kurumdaki Pozisyon	N	Sıra Ort.	KW	p Fark
Yarar	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	84.88	6.675	0.083
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	80.51		
	Birim Yöneticisi	18	72.14		
	Müdür	13	112.96		
HASPAHA	Destek/Tekniker/Hizmet Alım	32	84.28	4.020	0.259
	Yetkili/Uzman/Uzman Yrd.	102	81.53		
	Birim Yöneticisi	18	72.42		
	Müdür	13	106.00		

*p<0.05, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, KW: Kruskal-Wallis H testi.

Araştırmaya katılanlarının HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının puan sıra ortalamalarının çalıştığı bölgeye göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla Kruskal-Wallis H testi uygulanmıştır.

Katılımcıların çalıştığı bölgeye göre HASPAHA ölçeği ve boyutları puan sıra ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0.05). Doğu Anadolu BAYM olan grubun istek puanı, özyeterlilik puanı, müdahale becerisi puanı, yarar puanı, HASPAHA puanı diğer gruplardan daha büyük, Marmara BAYM olan grubun önem puanı diğer gruplardan daha büyüktür.

Yapılan çoklu karşılaştırmaya göre Doğu Anadolu BAYM olan katılımcıların istek puanı İç Anadolu BAYM, Karadeniz BAYM, Afet Operasyon Merkezi olan katılan kişilere göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Marmara BAYM olan katılımcıların önem puanı Karadeniz BAYM, Ege BAYM olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir.

Doğu Anadolu BAYM olan katılımcı kişilerin öz yeterlilik puanı İç Anadolu BAYM olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Doğu Anadolu BAYM, Marmara BAYM olan katılımcıların müdahale becerisi puanı İç Anadolu BAYM olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir. Doğu Anadolu BAYM olan katılımcıların yarar puanı İç Anadolu BAYM, Afet Operasyon Merkezi olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir.

Doğu Anadolu BAYM olan katılımcıların HASPAHA puanı İç Anadolu BAYM, Afet Operasyon Merkezi olan katılımcılara göre daha büyük olduğu gözlemlenmektedir (Tablo 16).

Tablo 16. Araştırmaya katılanların HASPAHA ölçeği ve alt boyutlarının çalıştığı bölgeye göre dağılımı

Ölçek ve Alt Boyutları	Çalıştığı Bölge	N	Sıra Ort. KW	p	Fark
İstek	İç Anadolu BAYM (1)		75.79	17.285	0.004*1.2.6<5
	Karadeniz BAYM (2)		70.97		
	Marmara BAYM (3)		92.21		
	Ege BAYM (4)		82.69		
	Doğu Anadolu BAYM (5)		116.40		
	Afet Operasyon Merkezi (6)		73.45		
Önem	İç Anadolu BAYM (1)		76.74	14.854	0.011*2.4<3
	Karadeniz BAYM (2)		58.59		
	Marmara BAYM (3)		99.32		
	Ege BAYM (4)		58.46		
	Doğu Anadolu BAYM (5)		97.04		
	Afet Operasyon Merkezi (6)		91.06		
Özyeterlilik	İç Anadolu BAYM (1)		69.97	13.996	0.016*1<5
	Karadeniz BAYM (2)		81.29		
	Marmara BAYM (3)		99.88		
	Ege BAYM (4)		81.08		
	Doğu Anadolu BAYM (5)		109.20		
	Afet Operasyon Merkezi (6)		76.72		
Müdahale becerisi	İç Anadolu BAYM (1)		63.70	17.182	0.004*1<3.5
	Karadeniz BAYM (2)		85.38		
	Marmara BAYM (3)		103.82		
	Ege BAYM (4)		90.92		
	Doğu Anadolu BAYM (5)		105.86		
	Afet Operasyon Merkezi (6)		78.82		
Yarar	İç Anadolu BAYM (1)		71.11	22.840	0.000*1.6<5
	Karadeniz BAYM (2)		94.62		
	Marmara BAYM (3)		99.62		
	Ege BAYM (4)		93.85		
	Doğu Anadolu BAYM (5)		112.06		
	Afet Operasyon Merkezi (6)		66.07		
HASPAHA	İç Anadolu BAYM (1)		67.22	19.343	0.002*1.6<5
	Karadeniz BAYM (2)	17	77.12		
	Marmara BAYM (3)	17	102.24		
	Ege BAYM (4)	13	86.73		
	Doğu Anadolu BAYM (5)	25	113.68		
	Afet Operasyon Merkezi (6)	48	76.07		

*p<0.05, N:Katılımcı Sayısı, Sıra Ort.: Sıra Ortalaması, KW: Kruskal-Wallis H testi.

Değişkenler arasındaki korelasyon analizi sonuçları Tablo 17’de verilmiştir. İstek ile önem arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.530$, $p<0.01$), istek ile özyeterlilik arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.556$, $p<0.001$), istek ile müdahale becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.465$, $p<0.01$), istek ile yarar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü

($r=0.477$, $p<0.01$), istek ile HASPAHA arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.698$, $p<0.01$) bir ilişki tespit edilmiştir.

Önem ile özyeterlilik arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.604$, $p<0.01$), önem ile müdahale becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.451$, $p<0.01$), önem ile yarar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.454$, $p<0.01$), önem ile HASPAHA arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.692$, $p<0.01$) bir ilişki tespit edilmiştir.

Özyeterlilik ile müdahale becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.691$, $p<0.01$), özyeterlilik ile yarar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.613$, $p<0.01$), özyeterlilik ile HASPAHA arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.876$, $p<0.01$) bir ilişki tespit edilmiştir.

Müdahale becerisi ile yarar arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.646$, $p<0.01$), müdahale becerisi ile HASPAHA arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.872$, $p<0.01$) bir ilişki tespit edilmiştir. Yarar ile HASPAHA arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönlü ($r=0.755$, $p<0.01$) bir ilişki tespit edilmiştir.

Özellikle, istek ve özyeterlilik algısının HASPAHA ile yüksek korelasyon göstermesi, bireylerin hem bireysel hem de kolektif başarıya ulaşma düzeylerini artırmak için bu faktörlerin güçlendirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, algılanan önem ve müdahale becerisi gibi faktörlerin, bireysel yetkinlikler ile başarı algısı arasındaki bağı kuvvetlendirdiği görülmektedir (Tablo 17).

Tablo 17. Ölçekler ve boyutlarının korelasyon analizi sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	1	2	3	4	5	6
1.İstek	1					
2.Önem	0.530**	1				
3.Özyeterlilik	0.556**	0.604**	1			
4.Müdahale becerisi	0.465**	0.451**	0.691**	1		
5.Yarar	0.477**	0.454**	0.613**	0.646**	1	
6.HASPAHA	0.698**	0.692**	0.876**	0.872**	0.755**	1

* $p<0,05$; ** $p<0,01$; Spearman korelasyon.

6. TARTIŞMA

Günümüzde afetlerle ilgili çalışmaların önemi, artan afet sıklığı ve bu olayların toplumsal etkilerinin daha iyi anlaşılmasıyla birlikte giderek daha çok kabul görmeye başlamıştır. Özellikle son yıllarda, afet bilincini ve hazırlık seviyesini ölçmeye yönelik araştırmaların, bireylerin ve toplumların bir afet sırasında nasıl davranacaklarının tespit edilmesi ve afetlere karşı ne ölçüde hazırlıklı olduklarının anlaşılması açısından kritik bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (AFAD, 2024; Coppola, 2015). Bu tür çalışmalar, olası can kayıplarını ve maddi zararları önlemenin yanı sıra, toplumun afetlere karşı dirençliliğini artırmayı amaçlayan politikaların geliştirilmesine de katkı sunmaktadır (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008).

Bu çalışmada, Türk Kızılay Afet Yönetimi personelinin afet bilinci ve hazırlık düzeylerine dair gerçekleştirilen kapsamlı analizler, afet yönetimi literatüründe mevcut bulgularla karşılaştırılmış ve bu sonuçlar, çeşitli sosyo-demografik ve mesleki faktörlerle ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Elde edilen veriler, afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, hizmet süresi ve kurum içindeki görev pozisyonu gibi faktörlere göre anlamlı değişiklikler gösterdiğini ortaya koymaktadır.

Cinsiyet farklılıkları açısından HASPAHA ölçeği alt boyutlarına ilişkin bulgular, erkek katılımcıların afet bilinci ve yarar algısı puanlarının kadın katılımcılara kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuç, literatürdeki çeşitli araştırmalarla tutarlı olup erkeklerin genellikle fiziksel dayanıklılık gerektiren işlerde daha fazla görev almalarının, afet risklerine karşı daha yüksek bir farkındalık geliştirmelerine yol açabileceği şeklinde yorumlanabilir (Yıldız, 2017; Varol ve Kaya, 2018). Kadın katılımcıların afet bilincinin daha düşük olması, kültürel faktörlerin ve toplumsal cinsiyet rollerinin eğitim süreçlerinde yeterince dikkate alınmamasına bağlanabilir. Afet farkındalığı eğitimlerinde, cinsiyetler arası eşitliği sağlamak adına eğitim programlarının daha kapsayıcı bir şekilde tasarlanması önerilmektedir (IASC, 2018).

Yaş faktörü etkisi açısından yaş grupları arasında yapılan analizler, özellikle 38 yaş ve üstü katılımcıların afet bilinci ve öz yeterlilik puanlarının daha genç gruplarla karşılaştırıldığında istatistiksel olarak daha yüksek olduğu ortaya koymaktadır. Bu bulgu, yaşın getirdiği deneyim ve olgunluğun, afet yönetimi yetkinliklerini artırdığına dair genel bir kanaati desteklemektedir (Coppola, 2015). Tecrübenin, afet durumlarında doğru karar alma ve olay yönetiminde kritik bir rol oynadığı düşünülmektedir. Benzer şekilde, 27 yaş ve altı katılımcılarda daha düşük puanlar elde edilmesi, genç personelin

afetlere hazırlık konusunda daha fazla eğitim ve pratik tecrübeye ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Dolayısıyla, afet bilinci eğitim programlarının, genç çalışanların uygulamalı öğrenme deneyimleri kazanmasına olanak tanıyacak şekilde yeniden yapılandırılması önerilebilir.

Hizmet süresine göre farklılıklar açısından çalışma bulguları, hizmet süresi arttıkça afet bilinci ve hazırlık puanlarının yükseldiğini göstermektedir. Özellikle 16-20 yıl arası hizmet süresi olan personelin, en yüksek afet farkındalığı ve hazırlık seviyelerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç, afet yönetimi literatüründe sıklıkla vurgulanan, deneyim kazandıkça afetlere karşı farkındalığın ve hazırlığın artacağına yönelik bulgularla uyumludur (Kadıoğlu ve Özdamar, 2008; Coppola, 2015). Tecrübeli personelin, yıllar boyunca katıldığı tatbikatlar, eğitimler ve gerçek afet müdahale operasyonlarının, hazırlık düzeylerini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Özellikle kısa hizmet süresi olan personelin, afet müdahale kapasitesini geliştirecek şekilde daha kapsamlı ve periyodik eğitimlere katılmasının önemine vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda, tecrübeli personelin bilgi ve becerilerini yeni nesil çalışanlara aktaracağı mentorluk programlarının tasarlanması önerilebilir.

Görev pozisyonlarına göre bulgular açısından araştırma sonuçları, müdür pozisyonunda çalışan katılımcıların afet bilinci ve hazırlık puanlarının, destek ve teknik pozisyonlarda çalışanlara kıyasla anlamlı derecede yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, liderlik pozisyonlarında görev yapan kişilerin, afetlere karşı daha hazırlıklı olmalarının kurumsal sorumluluklarının bir sonucu olabileceğini düşündürmektedir (Kahraman vd., 2021). Afet yönetimi literatürü, liderlerin kriz anlarında hızlı ve etkili karar alma yetkinliğinin, bir organizasyonun afetlere yanıt verme kapasitesinde belirleyici bir rol oynadığını vurgular (Geray, 1997). Müdürlerin ve diğer üst düzey yöneticilerin afet bilinci yüksekken, daha düşük pozisyonlardaki çalışanların afet farkındalığının artması için çeşitli motivasyonel eğitim programları ve uygulamalı tatbikatların artırılması önem arz etmektedir. Böylelikle, tüm kurum çalışanlarının afetlere karşı eşit düzeyde hazırlıklı olması sağlanabilir.

Bölgesel farklılıklar açısından araştırma sonuçları, farklı coğrafi bölgelerdeki afet müdahale personelinin afet bilinci düzeylerinin, çalışılan bölgeye göre değişkenlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Özellikle Doğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan personelin, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde çalışan personelden daha yüksek puanlar alması, bölgesel afet risklerinin farkındalığı artırıcı etkisine işaret etmektedir. Doğu Anadolu'da yaşanan depremler ve diğer doğal afetler, bu bölgede çalışan personelin afetlere hazırlık konusunda daha dikkatli ve bilinçli olmasını sağlamış

olabilir. Bu nedenle, yüksek riskli bölgelerde görev yapan personelin hazırlık düzeylerini sürdürmek ve daha az riskli bölgelerdeki farkındalığı artırmak için hedefe yönelik eğitim ve farkındalık programlarının uygulanması önerilmektedir (AFAD, 2024; Ersoy Yılmaz, 2018).

Korelasyon analizinde, tüm değişkenler arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü ve anlamlı ilişkilerin bulunması, incelenen değişkenlerin birbirleriyle ilişkili olduğunu ve birinin artmasının diğerlerini de artırabileceğini göstermektedir. Bireylerin motivasyonlarını ve özyeterliliklerini destekleyecek stratejilerin, hem bireysel hem de organizasyonel düzeyde başarıyı artırma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Çalışma, bu bağlamda literatüre önemli katkılar sunmaktadır.

Ölçeğin Güvenirliliği açısından araştırmada kullanılan HASPAHA ölçeğinin güvenilirlik katsayılarının 0,678-0,923 arasında değiştiği ve güvenilir bir araç olduğu saptanmıştır. Bu, afet bilinci ve hazırlık düzeylerini ölçmede HASPAHA ölçeğinin etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, gelecekteki çalışmaların, farklı örneklem gruplarında da bu ölçeği kullanarak bulguları doğrulaması önerilmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Türk Kızılay Afet Yönetimi personelinin afet bilinci ve hazırlık düzeylerini inceleyerek, bu düzeylerin demografik faktörlerle nasıl ilişkilendiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma bulguları, personelin afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin eğitim durumu, yaş, hizmet süresi ve görev pozisyonu gibi değişkenlerden anlamlı bir şekilde etkilendiğini göstermektedir. Özellikle ileri yaş ve uzun hizmet süresine sahip personelin daha yüksek afet bilinci düzeyine sahip olduğu, kısa hizmet süresi olan genç personelin ise daha fazla eğitim ve uygulamalı öğrenme fırsatına ihtiyaç duyduğu tespit edilmiştir. Müdahale becerisi puanı yüksek olan personelin istek puanının düşük çıkması çalışmaları olumsuz anlamda etkileyebilir. Bu durumdan dolayı özellikle çalışma yılı fazla olan çalışanların motivasyonunun artırılması çalışmaları olumlu anlamda katkı sağlayacaktır. Ayrıca çalışanlar arasında etkili iletişimin artırılması hem deneyimlerin aktarılmasını hem de ekipte iş birliğinin artmasına olanak sağlayacaktır. Kurum içinde iletişim becerilerinin artırılması gerekmektedir. Bu çalışmada anlamı farklılık bulunan ölçek ve alt boyutlarının Türk Kızılay tarafından değerlendirilmesi ve katılımcıların bireysel gelişimlerini takip etmek ve gereken müdahaleleri yapmak için bir değerlendirme ve geribildirim sistemi kurularak kişisel geri bildirim sağlayabilir.

Afet bilincinin, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinde kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir (Coppola, 2015). Bu bağlamda, elde edilen sonuçlar, Türk Kızılay'ın afet yönetimi politikalarının ve eğitim programlarının yeniden değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Eğitim programlarının, genç ve kısa süreli personel için saha uygulamalarını artıracak şekilde yapılandırılması, afetlere karşı daha hazırlıklı bir kurum yapısının oluşmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca, kadın personelin afet bilinci düzeylerinin artırılması için özel farkındalık kampanyaları ve eğitimler düzenlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinin kurumsal düzeyde güçlendirilmesi açısından önemlidir (Yıldız, 2017).

Katılımcıların afet bilinci ve afete hazırlık becerilerini artırmaya yönelik kapsamlı bir strateji geliştirilmesi önemlidir. Bu strateji, hem bireysel yetkinliklerin artırılmasını hem de kurumsal kapasitelerin güçlendirilmesini hedef almalıdır. Bu kapsamda, kurum içinde düzenli olarak değerlendirme yapılmalı ve buna uygun eğitim programları sürekli güncellenmelidir. Hali hazırda eğitimler çerçevesinde verilmekte olan Afete Hazırlık ve Müdahale Eğitimlerinin geliştirilmesi ve eksikliklerin tamamlanması gerekmektedir.

Gönüllü çalışmalarına personelin aktif katılımı da afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin artırılmasında önemli bir rol oynayabilir. Gönüllü faaliyetler, çalışanların toplumsal farkındalığını artırırken, sahada deneyim kazanma ve afet yönetimi süreçlerinde karşılaşılabilecek gerçek sorunları önceden görebilme imkanı sunmaktadır. Bu nedenle, personelin gönüllü çalışmalara katılımının teşvik edilmesi, afet yönetimi eğitimlerine tamamlayıcı bir unsur olarak eklenmelidir. Böyle bir yaklaşım, yalnızca teknik bilgi değil, aynı zamanda empati ve saha dinamiklerine hakimiyet kazandıracaktır (Varol ve Kaya, 2018).

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu, coğrafi bölgelerdeki personelin afet bilinci düzeylerinde görülen farklılıklardır. Doğu Anadolu Bölgesi'nde çalışan personelin, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinde çalışanlardan daha yüksek afet bilinci puanlarına sahip olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum, yüksek riskli bölgelerde çalışan personelin, yaşadığı afet tecrübelerinden dolayı daha yüksek farkındalık geliştirdiğini düşündürmektedir. Ancak, daha az riskli bölgelerde çalışan personelin de afetlere karşı hazırlıklı olması gerekliliği, eğitim ve farkındalık programlarının tüm bölgelerde eşit bir şekilde uygulanmasını zorunlu kılmaktadır (AFAD, 2024).

Akademik olarak, bu çalışma, afet bilinci ve hazırlık düzeylerinin demografik değişkenlerle olan ilişkisini inceleyen sınırlı sayıdaki araştırmalardan biri olması nedeniyle önemli bir katkı sunmaktadır. Çalışma sonuçları, sadece Türk Kızılay için değil, aynı zamanda benzer roller üstlenen diğer afet yönetimi kurumları için de rehber niteliğinde olup gelecekte yapılacak araştırmalara ışık tutabilir. Özellikle, afet yönetimi eğitim programlarının etkinliğini değerlendiren ve saha uygulamalarının uzun vadeli etkilerini inceleyen daha geniş kapsamlı araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışmanın bulguları, Türk Kızılay personelinin afetlere karşı hazırlık düzeylerini geliştirmek için uygulanabilir stratejiler sunmaktadır. Önerilen politikaların hayata geçirilmesi, gönüllülük esaslı çalışmaları da dahil ederek kurumun genel afet yanıt kapasitesini artırırken, toplumun afetlere karşı dirençliliğini güçlendirecek ve daha güvenli bir gelecek inşa edilmesine katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abkowitz, M. D. (2008). *Operational Risk Management: A Case Study Approach to Effective Planning and Response*. John Wiley & Sons Yayınevi.
- AFAD. (2018). 2025 tarihinde Türkiye Deprem Tehlike Haritası: https://www.thbb.org/media/474741/turkiye_deprem_tehlike_haritasi.pdf adresinden alındı
- AFAD. (2022a). 12 30, 2024 tarihinde Türkiye Afet Müdahale Planı: <https://www.afad.gov.tr/turkiye-afet-mudahale-planı> adresinden alındı
- AFAD. (2023, 01). *TASİP (Türkiye Afet Sonrası İyileştirme Planı)*. Ankara, Türkiye.
- AFAD. (2024, 10 23). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden alındı
- AFAD. (2025a). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden alındı
- AFAD. (2025b). Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü: <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden alındı
- AFAD. (2025b, 01 02). <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu> adresinden alındı
- Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü. (2024, 11 2). <https://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/afet-iyilestirme-direktorlugu.html> adresinden alındı
- Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik. (1988). 2515.
- Akgün, S. K., & Uluğtekin, M. (2001). *Hilali Ahmerden Kızılaya II*. Ankara: Türk Hava Kurumu Basımevi İşletmeciliği.
- Akyürek, Ç. E. (2023, 10 02). *Tehlike, Zarar Görebilirlik, Risk ve Afet İlişkisi*. Afet, Tehlike ve Zarar Görebilirlik İlişkisi: <https://acikders.ankara.edu.tr/mod/resource/view.php?id=14366> adresinden alındı
- Atabey, E. (2000). *Deprem*. Ankara: Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü.
- Avcı, M., & Korkmaz, M. (2021). Türkiye’de orman yangını sorunu: Güncel bazı konular üzerine değerlendirmeler. *Türkiye Ormancılık Dergisi*, 229-240.

- Aydınyılmaz, B. (2021, 02). Türk Kızılayı Bölge Afet Yönetimi Müdürlükleri Personellerinin İnsani Yardımda Asgari Standartlar (Sphere Standartları) Bilgi Bilinç Düzeyinin Ölçülmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Ankara, Türkiye.
- Belek, S. (2024, 05 29). *Afet Komisyonu*. Afet Epidemiyolojisi ve Araştırma Merkezi: <https://tatd.org.tr/afet/> adresinden alındı
- Bernard, E. (1999). Tsunami: Reduction Of Impacts Through Three Key Actions (TROIKA). NOAA/Pacific Marine Enviromental Labarotory(PMEL). https://www.pmel.noaa.gov/pubs/docs/ITS2001/1-01_Bernard.pdf adresinden alındı
- Ceren, A. (2021). Afetler ve İnsani Yardım Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 289-312.
- Chan, D. W. (2003). Hardiness and its role in the stres-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 280-285.
- Coppola, D. P. (2015). *Introduction to International Disaster Management* (3 b.).
- CRED. (2021, 11 09). Epidemiology of disasters; Université catholique de Louvain: <https://www.cred.be/> adresinden alındı
- Çapa, M. (2010). *Kızılay (Hilal-i Ahmer) Cemiyeti 1914-1925*. Ankara: Rıhtım Ajans&Yayınevi.
- Çelik, İ. H., & vd. (2020). Türkiye’de Yaşanan Teknolojik Afetler (2000-2020) Üzerine Bir Değerlendirme. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 49-57.
- Çelik, Ö. G., & vd. (2020). Türkiye’de Yaşanan Teknolojik Afetler (2000-2020) Üzerine Bir Değerlendirme. *AÇÜ Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 49-57.
- Depremlerin Oluşum ve Türleri*. (2019). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Deprem Uygulama ve Araştırma Merkezi: <https://deprem.aku.edu.tr/depremlerin-olusumu-ve-turleri/> adresinden alındı
- Disaster Preparedness And Mitigation Plan*. (2024, 10 13). <https://meghomeguards.gov.in/sites/default/files/disaster-preparedness.pdf> adresinden alındı
- Disaster Resilience Education Tasmania*. (2024, 10 12). What is disaster resilience?: <https://disasterresiliencetas.com.au/teachers/what-is-disaster-resilience/> adresinden alındı

- Ekici, T. (2023). Yeryüzündeki Volkanik Aktivitenin Dağılımı ve Türkiye’den Örnekler. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5-15. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2979059> adresinden alındı
- EM-DAT. (2025, 01 09). *The International Disaster Database*. 2025 tarihinde EM-DAT: <https://www.emdat.be/> adresinden alındı
- Erinç, S. (1996). *Jeomorfoloji Cilt 1*. İstanbul: DER Yayınları.
- Ersoy Yılmaz, A. (2018). *Afet Yönetimi II*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. 2024 tarihinde alındı
- Fathu, R. (2019). Save the world versus man-made disaster: A cultural perspective. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 10.
- Gebbie, K., & Qureshi, K. (2002). Emergency And Disaster Preparedness. *AJN*, 46-51.
- Genç, E., & Atabey, A. (2023). Sel Felaketi Sırasında Afet Lojistiği Yönetimi Kapsamında Temel Başarı Etkenleri: Bartın İli Üzerine Bir Değerlendirme. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 805-829. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3050915> adresinden alındı
- Geray, C. (1997). Türkiyede Yıkım (Afet) Olayları Karşısında Önlemler Ve Örgütlenmeler. *Amme İdaresi Dergisi* 10, 91.
- Göl, C. (2005). Çığ Olgusu ve Ormancılık . *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 49-63.
- Güven, E., & Tekin, R. (1986). *Health aspects of disasters and accidents*. Ankara.
- Hyndman, D., & Hyndman, D. (2010). *Natural Hazards and Disasters*. Brooks Cole.
- IASC. (2018). *İnsani Yardım Faaliyetleri İçin Toplumsal Cinsiyet Kılavuzu*. Tufts Üniversitesi Yayını.
- IFRC. (2024, 12 30). Explore National Society Data: <https://data.ifrc.org/fdrs/> adresinden alındı
- IFRC. (2025). *IFRC*. 01 08, 2025 tarihinde Afetler, İklim ve Krizler: <https://www.ifrc.org/> adresinden alındı
- Ilıcalı, P. D., & vd. (2016, 05). *Akılcı- Güvenli Trafik İçin Akıllı Ulaşım Sistemleri*. İstanbul Ticaret Üniversitesi İş Dünyasının Üniversitesi: <https://ww4.ticaret.edu.tr/ulastirma/wp-content/uploads/sites/85/2016/05/AKICI-G%C3%9CVENL%C4%B0-TRAF%C4%B0K-%C4%B0%C3%87%C4%B0N-AKILLI-ULA%C5%9EIM-S%C4%B0STEMLER%C4%B0.pdf> adresinden alındı
- İşçi, C. (2008). Deprem Nedir ve Nasıl Korunuruz? *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 959-983.

- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek, En Kötüsünü Yönetmek*. (M. Yılmaz, Dü.) İstanbul: T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayını.
- Kadioğlu, M., & Özdamar, E. (2008). *Afet Zararlarını Azaltmanın Temel İlkeleri*. Ankara.
- Kahraman, S., & vd. (2021). Afet Yönetim Döngüsündeki Ana Terimler. *Avrasya Terim Dergisi*, 7-14.
- Kesgin, S. S., & Eser, G. (Dü). (2023). *Türkiye İnsani Çalışmalar Yıllığı*. 30 12, 2024 tarihinde Kızılay Akademisi: <https://yillik.kizilayakademi.org.tr/> adresinden alındı
- Khandve, P. (2023). *FEMA-Fundamentals Of Emergency Management*. Notion Press.
- Kıymış, İ. (2022, Mart). Afet Risk Algısının Afetlerde Hazırlık Sürecindeki Rolü. *Doktora Tezi*.
- Kızılay, T. (2021). Afet Yönetimi Genel Müdür Yardımcılığı Detaylı Faaliyet Raporu.
- Kızılay, T. (2024). Türk Kızılayı Ulusal Düzey Afet Beslenme Grubu Planı. Ankara.
- Macit, İ. (2018). Bütünleşik Afet Yönetim Sistemleri İçin Karar Destek Sistemi Geliştirilmesi: Mobil Uygulama Örneği. *Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi*, 23-41.
- Michel, L. (2013). *The European Consensus On Humanitarian Aid*.
- OCHA. (2003). *Glossary Of Humanitarian Terms*.
- Online Etymology Dictionary. (2023, 12 21). <https://www.etymonline.com/search?q=risk> adresinden alındı
- Onuncu Kalkınma Planı. (2014). Ankara.
- Özcan, E. (2006). Sel Olayı ve Türkiye. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/77226> adresinden alındı
- Özdemir, N. (2005). Sinop İlinde Etkili Bir Doğal Afet Türü: Heyelan. *D.Ü.Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 67-106. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/787257> adresinden alındı
- Öztürk, K. (2002). Heyelanlar ve Türkiye'ye Etkileri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35-50. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/77418> adresinden alındı
- Sağsöz, E. (2017). *Afetin Tanımı ve Kapsamı*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Sarp, N. (2017). *Doğal Afetler Toplum Sağlığını Koruma*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Saygılı, R. (2014). *Türkiye Doğal Afet Haritaları*. 01 07, 2025 tarihinde Coğrafya Haritaları: <http://cografyaharita.com/> adresinden alındı
- Shao, P. o. (2002). University of Wisconsin Madison. Verified email at. *Journal of the American Statistical Association*, 193-200.

- Societies, I. F. (2000, 06). Introduction to disaster preparedness.
- Son Depremler*. (1982, 06 17). 01 05, 2025 tarihinde Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü: <http://www.koeri.boun.edu.tr/scripts/lst4.asp> adresinden alındı
- Surver Monkey*. (2025). Örnek Boyut Hesaplayıcı: <https://tr.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/> adresinden alındı
- Şahin, A. U. (2020). Afet Yönetimi ve Planlaması Perspektifinden Türkiye Afet Müdahale Planının Değerlendirilmesi. *Dirençlilik Dergisi*, 129-158.
- Şahin, Ş. (2019). Türkiye’de Afet Yönetimi ve 2023 Hedefleri. *Türkiye Deprem Araştırma Dergisi*, 180-196.
- Tanırcan, G., & vd. (2017). *Tsunami Bilgilendirme El Kitabı*. AHEB Eğitim Yayını. http://www.koeri.boun.edu.tr/aheb/pdf_dokumanlar/Tsunami_kitap.pdf adresinden alındı
- Tapan, B. (2022). Afetlerde Risk ve Kriz Yönetimi Yaklaşımı. *Afetlerde Güncel Bilgi ve Yaklaşımlar* (1 b., s. 1-4). içinde Ankara. 2023 tarihinde alındı
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS ile Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- TDK. (2025, 01 06). 01 06, 2025 tarihinde Türk Dil Kurumu Sözlükleri: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Tercan, B. (2018). Türkiye’de Afet Politikaları ve Kentsel Dönüşüm . *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 102-120.
- Tercan, B., & Şahin, S. (2021). Hastane Öncesi Acil Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Personelin Afetlere Hazırlık Algılarını Belirlemeye Yönelik Ölçek Geliştirme: Metodolojik Bir Çalışma. *Journal of Pre-Hospital - Hastane Öncesi Dergisi*, 367-379.
- Türk Kızılay*. (2020). Türk Kızılay Bölge Afet Yönetim Müdürlükleri ve Afet Müdahale Merkezleri: <https://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/Kizilay-Bolge-ve-Yerel-Afet-Yonetim-Merkezleri.png> adresinden alındı
- Türk Kızılay*. (2021). 2024 tarihinde Türk Kızılay 2021-2030 Stratejik Planı: <https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/T%C3%BCrk%20K%C4%B1z%C4%B1lay%202021-2030%20Stratejik%20Plan%C4%B1-T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> adresinden alındı
- Türk Kızılay*. (2021). 2021-2030 Stratejik Plan: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/turk-kizilay-stratejik-planı> adresinden alındı

- Türk Kızılay.* (2023, 12 21). Türk Kızılay/Neler Yapıyoruz?: <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> adresinden alındı
- Türk Kızılay.* (2023). Kızılay Biz Portal Hane: <https://turkkizilayi.sharepoint.com/sites/bizkizilay/Sayfalar/AnaSayfa.aspx> adresinden alındı
- Türk Kızılay.* (2024). Türk Kızılay Tarihçemiz: <https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/tarihcemiz> adresinden alındı
- Türk Kızılay.* (2025). Kızılay Organizasyon Şeması: <https://organizasyon.kizilay.org.tr/yonetim-kurulu/afet-yonetimi-ve-iklim-degisikligi-genel-mudurlugu/> adresinden alındı
- Türk Kızılay.* (2025c). Kızılay Biz Portal Hane: <https://dosya.kizilay.org.tr/ikd/Sayfalar/default.aspx?RootFolder=%2Fikd%2FDocuments%2FG%C3%B6rev%20Tan%C4%B1mlar%C4%B1%2F10%2DAfet%20Y%C3%B6netimi%20ve%20%C4%B0klım%20De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi%20GM%2F1%2DAfet%20Haz%C4%B1rl%C4%B1k%20Direkt%C3%B6rl%C3%BC%20> adresinden alındı
- Türk Kızılay.* (2025d). Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü: <https://afetyonetimi.kizilay.org.tr/tr/default.html> adresinden alındı
- Türkiye Coğrafya Kurumu.* (2007, 01 27). 01 06, 2025 tarihinde Coğrafya Sözlüğü: <https://www.tck.org.tr/tr/kaynakca/cografya-sozlugu/cografya-sozlugu> adresinden alındı
- Twigg, J. (2007). *Characteristics of a Disaster-resilient Community A Guidance Note*. Bangladesh.
- Varol, N., & Kaya, Ç. M. (2018). Afet Risk Yönetiminde Transdisipliner Yaklaşım. *Afet ve Risk Dergisi*, 1(1), 1-8.
- Vikipedi.* (2025, 01 09). Salgın: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Salg%C4%B1n> adresinden alındı
- Vikipedi.* (2025b). Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Uluslararası_Kızılhaç_ve_Kızılay_Hareketi adresinden alındı
- Yangın.* (2025, 01 11). Vikipedi: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Yang%C4%B1n> adresinden alındı
- Yavaş, Ö. M., & Şahin, D. (2007). Türkiye’de Çığ Afeti Zararlarını Azaltma Çalışmaları. *TMMOB Afet Sempozyumu* (s. 395-404). Ankara: Mattek Matbaacılık Basın Yayın.

https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/dea61eed4bceec5_ek.pdf adresinden alındı

Yavuz, Ö. (2013). Afetler Sonrası Yapılan Sosyal Yardımlar ve Hizmetler. *Yüksek Lisans Tezi*. Çanakkale.

Yıldırım Öztürk, E. N., & Uyar, M. (2022). Bulaşıcı Hastalıkların Türkiye’de ve Dünyada Güncel Durumu ve Türkiye’de Bulaşıcı Hastalık Kontrol Programları. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 254-263.

Yıldız, M. Ş. (2017, Ekim). Sağlık Personellerinin Afetlere Hazırlık Düzeylerinin İncelenmesi: Çanakkale İli Örneği. Gümüşhane.

EKLER

Ek. 1 Çalışmada Kullanılan Anket Formu

ANKET FORMU
Değerli katılımcı, aşağıda yer alan anket formundaki bilgilerden Prof. Dr. Serkan ÖZTÜRK danışmanlığında gerçekleştirilecek olan Yüksek Lisans proje çalışmasında yararlanılacaktır. Anket soruları genel olarak değerlendirileceği için isminiz istenmeyecektir. Anketin amacı iş görenlerin şirketin içinde yapılan performans değerlendirilme yöntemine bakış açılarını ölçmektir. Bu nedenle sorulara içtenlikle cevap veriniz. Araştırmaya katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz. Şeyma Nur VARAN Gümüşhane Üniversitesi Afet Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi

DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER
1) Cinsiyetiniz: 1 () Kadın 2 () Erkek
2) Medeniyet Durumunuz: 1 () Evli 2 () Bekar 3 () Diğer
3) Yaşınız: 1 () 18-22 2 () 23-27 3 () 28-32 4 () 33-37 5 () 38-42 6 () 43-47 7 () 48 ve üstü
4) Eğitim Durumunuz: 1 () Okuryazar 2 () İlkokul 3 () Ortaokul 4 () Lise 5 () Ön Lisans 6 () Lisans 7 () Yüksek Lisans 8 () Doktora
5) Hizmet Süreniz: 1 () 0-5 Yıl 2 () 6-10 Yıl 3 () 11-15 Yıl 4 () 16-20 Yıl 5 () 21 Yıl ve Üstü
6) Şirketteki Pozisyonunuz: 1 () Destek 2 () Yetkili 3 () Uzman Yardımcısı 4 () Uzman 5) Birim Yöneticisi 6 () İş yeri Hekimi 7 () Hizmet Alım 8 () Tekniker 9 () Müdür & M. Yardımcısı
7) Çalıştığınız Bölge: 1 () Ankara 2 () Adana 3 () Düzce 4 () İstanbul (Avrupa/Anadolu) 5 () İzmir 6 () Kırklareli 7 () Muş 8 () Erzurum (Trabzon-Samsun) 9 () Elazığ (Sivas) 10 () Afet Operasyon Merkezi 11) Diğer

HASPAHA Ölçek Soruları		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
(Size uygun olan seçeneği işaretleyiniz)						
İstek	1. Afet öncesi hazırlık süreci ile ilgili zaruri olmayan hizmet içi eğitimlere katılıyorum.	①	②	③	④	⑤
	2. Afetlere hazırlık ve afet yönetimi kapsamında yapılan bilimsel çalışmalara (konferans, seminer, kongre vb.) katılıyorum.	①	②	③	④	⑤
	3. Afet durumunda hazır olmak amacıyla zaruri olmayan gönüllük faaliyetlerine katılıyorum.	①	②	③	④	⑤
Önem	4. Afetlere hazırlık kapsamında afet/acil durum planlarının ve afet risk azaltma çalışmalarının önem arz ettiğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
	5. Afet öncesi afet hazırlık faaliyetleri (Afet Timleri, eğitimler vs.) ve afet öncesi risk/zarar azaltma çalışmalarının (Kızılay Afet Yönetim Sistemi (KAYS), Kızılay Afet Müdahale Planı (KAMP), Beslenme Stratejik Planı vs.) önemli olduğunu düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
	6. Afet esnasında etkin şekilde kullanılacak olan haberleşme ağıının (telli/telsiz vb.) önem arz ettiğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
	7. Afetlere müdahale esnasında diğer çalışma grupları ile (AFAD, Sağlık Bakanlığı, STK vs.) koordineli şekilde çalışırım.	①	②	③	④	⑤

Öz-Yeterlilik	8.Afetten etkilenen alanın güvenli duruma getirilmesinin önem arz ettiğini düşünüyorum.	①	②	③	④	⑤
	9.Afetlere müdahale hususunda kurumum tarafından hazırlanmış olan Kızılay Afet Müdahale sistemi işleyişini biliyorum.	①	②	③	④	⑤
	10.Afetlere müdahale esnasındaki görev ve sorumluluklarımın bilincindeyim.	①	②	③	④	⑤
	11.Afetin olduğu andan itibaren yapılması gereken tüm çalışmaları öncelik işlemlerine göre biliyorum.	①	②	③	④	⑤
	12.Afetlere müdahale esnasında kurum ve kuruluşlar arasındaki görev dağılımı ve mesuliyetlerinin bilincindeyim.	①	②	③	④	⑤
	13.Sel, deprem ve heyelan gibi afet tehditlerinin etki mekanizmalarına ilişkin farklarını biliyorum.	①	②	③	④	⑤
	14.Kimyasal, Biyolojik, Radyasyon ve Nükleer tehditler konusunda fikir sahibiyim.	①	②	③	④	⑤
	15. Afet bölgesine intikal sonrası sahada üretim, dağıtım, aynı yardım, lojistik gibi çalışmaların nasıl uygulanacağını biliyorum..	①	②	③	④	⑤
	16.Afet bölgesine standart sürede intikal edebilmem; müdahale çalışmalarına etkin ve verimli olmamı sağlar.	①	②	③	④	⑤
	17.Afet bölgesinde (sahada) afetten etkilenen insanlara Kızılay Afet Müdahale Planı (KAMP) çerçevesinde müdahale edebilirim.	①	②	③	④	⑤
Müdahale Becerisi	18. Afet bölgesinde afetlere özgü gelişebilecek olan yaralanmalara karşı ilkyardım uygulayabilirim.	①	②	③	④	⑤
	19.Afetlere müdahale esnasında olası ikincil tehlikeleri gözlemleyebilirim.	①	②	③	④	⑤
	20.Afet sırasında afetzedede <u>kısa dönemde</u> gelişebilecek sorunları (kanama, sağlık problemleri vb.) biliyorum.	①	②	③	④	⑤
	21. Afet sırasında afetzedede <u>uzun dönemde</u> gelişebilecek sorunları (açlık, susuzluk, barınma, psikososyal vb.) biliyorum.	①	②	③	④	⑤
	22.Afetlere müdahale ederken, afetzedenin ve personelin karşılaşabileceği sorunları tanımlayabilirim.	①	②	③	④	⑤
	23.Afet sırasında afetzedelere beslenme hizmetini verebilirim.	①	②	③	④	⑤
	24.Afet bölgesinde nakliye çalışmalarına ilişkin sorumlulukların bilincindeyim.	①	②	③	④	⑤
	25.Afet sonrasında afetzedelerin refah seviyesini artıracak ve afetten önceki yaşam standartlarının daha iyi bir seviyeye ulaşmasını sağlamak amacıyla kurumun çalışmalarına destek olurum.	①	②	③	④	⑤
Yarar	26. Afet anında afetzedelerin gösterdiği tepkileri (fiziksel, duygusal vb.) yönetebilirim.	①	②	③	④	⑤
	27. Afet sonrası değerlendirme çalışmaları neticesinde tehlikeli ve zayıf yönler değerlendirilir ve eksik yönler tamamlanır.	①	②	③	④	⑤

Ek. 2 Çalışmanın Yapıldığı Kurumdan Alınan İzin

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Kızılay Akademi Başkanlığı
Yönetim Ofisi Müdürlüğü

Sayı : E-216115-799-227197
Konu : Şeyma Nur Topkaya'nın Akademik
Araştırması Hk.

Türkiye Kızılay Demeği Genel Müdürlüğü

Gümüşhane Üniversitesi Afet Yönetimi Yüksek Lisans öğrencisi Şeyma Nur Topkaya, “Türk Kızılay Afet Personellerinin Afet Bilinci ve Afete Hazırlık Düzeylerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Çalışma” başlıklı araştırması için yetkililerce uygun görülen Türk Kızılay afet personeline anket çalışmasını uygulama talebinde bulunmuştur.

Bu bağlamda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunun gereklerine uyulması şartıyla Şeyma Nur Topkaya'nın akademik çalışması kapsamında Kızılay Akademi Başkanlığınca uygun görülen çalışmanın yapılmasına izin verilmesi hususunu olurlarınıza saygılarımla arz ederim.

Alpaslan DURMUŞ
Kızılay Akademi Başkanı

OLUR
Dr. İbrahim ALTAN
Genel Müdür

Ek: Tez-Oneri-Formu Şeyma Nur Topkaya 2021

ETİK KURUL KARARI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı: E-95674917-108.99-81066

Konu: Etik Kurul Onay

TOPLANTI TUTANAĞI

TARİH : 23/02/2022

SAYI : 2022/1

GÜNDEM:

2. Prof. Dr. Serkan ÖZTÜRK'ün "TÜRK KIZILAY AFET PERSONELLERİNİN AFET BİLİNCİ VE AFETE HAZIRLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ÇALIŞMA" konulu başvurusunun görüşülmesi.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : F39G-DKDV-SLZG Belge Doğrulama Adresi : <https://ebyssorgu.gumushane.edu.tr>

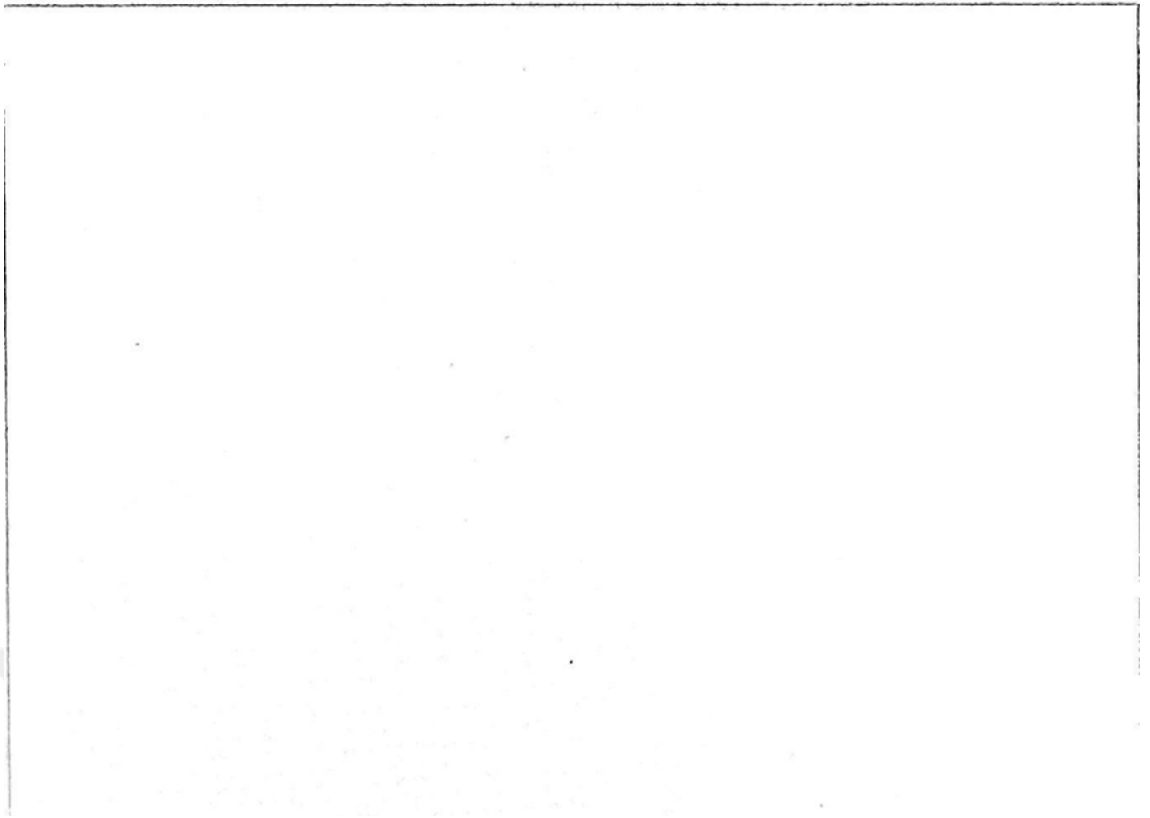
KARAR :

- 2 Prof. Dr. Serkan OZTURK'ün dosyası kurul üyesi Prof. Dr. Ekrem CENGİZ tarafından öncelikle usul ve esas açısından incelendi vedosyada usul ve esas bakımından bir eksiklik olmadığı belirlendi. Dosya kurul üyeleri tarafından ayrı ayrı incelendi ve projenin yürürlükteki mevzuata uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Bu belge güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: F39G-DKDV-SLZG Belge Doğrulama Adresi: <https://ebys.sorgu.gumushane.edu.tr>

5 / 12

ÖZGEÇMİŞ

Eğitim hayatına Sandıklı Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Acil Tıp Teknisyeni Bölümü ile başlamış, lisans eğitimini Gümüşhane Üniversitesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü'nde tamamlamış, aynı zamanda Sağlık Yönetimi Bölümü'nde lisans çift ana dal eğitim almıştır. Ayrıca, Anadolu Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde lisans eğitimi tamamlanmıştır. Yüksek lisans, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Afet Yönetimi alanında tamamlamıştır. İngilizce bilmektedir.

Meslek hayatına 2001-2014 yılları arasında aile işletmesinde perakende satış ve yönetim alanında çalışarak başlamış, 2014 yılında 3 Nolu Aile Sağlığı Merkezi'nde Acil Tıp Teknisyeni olarak görev yapmıştır. 2018 yılında Antalya Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Dairesi Başkanlığı'nda Acil Yardım ve Afet Yönetimi alanında çalışmış, 2020 yılında Gümüşhane İbn-i Sina Mesleki Teknik Anadolu Lisesi'nde öğretmen olarak görev almıştır. 2022 yılında Türk Kızılay Suriye İnsani Yardım Koordinatörlüğü'nde Hastane ve Sağlık Ocakları Sorumlusu olarak çalışmış, 2023 yılında 6 Şubat Kahramanmaraş Depremleri'nde Afet Beslenme Grubu personeli olarak sahada görev yapmıştır. 2021-2024 yılları arasında Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü'nde, Afet Hazırlık Direktörlüğü'nde Afet Müdahale Planlama Uzmanı olarak görev almıştır. 2025 yılından itibaren Türk Kızılay Afet Yönetimi ve İklim Değişikliği Genel Müdürlüğü'nde, Afet Hazırlık Direktörlüğü'nde Afet Eğitim, Tatbikat ve İş Birlikleri Uzmanı olarak görev almaktadır.

Afet yönetimi ve risk azaltma konularında uluslararası geçerliliği olan sertifikalar, projeler ve eğitim programlarına katılım sağlanması, afet önleyici çalışmalar, risk ve kriz planlaması ve iklim değişikliğinin etkileri üzerine bilimsel araştırmalar ve akademik projelerde yer alınması hedeflenmektedir. Afet hazırlık ve müdahale süreçlerinde teknolojik ve yenilikçi çözümler geliştirilmesi amaçlanırken, uluslararası yardım kuruluşlarıyla ve kamu/kurum/kuruluşlarla ortak projelerde yer alınarak küresel çapta afet yönetimi deneyimi kazanılması planlanmaktadır.